

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

805267

ADELA XENOPOL

PE URMA RĂZBOIULUI

ROMAN

BCU Cluj-Napoca
RBCFG202000453

Prețul 2 Lei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

177608

859-31 (Georgel A.)

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PE URMA RĂZBOIULUI

Se apropia anul, decând urgia războiului bântuia cu furie în Balcani. Sălbătecia se desfăşura, tot mai crâncenă, ridicând o adevărată groază printre popoarele învecinate. Presa europeană ridica osanale vitejiei bulgarilor. Regele Ferdinand, pentru a-şi satisface ambiţia, nu se mulţumi cu Sofia lui, ci se încumetă să ajungă la Sf. Sofie din Constantinopol şi acolo să se încunune ca *ţarul tuturor bulgarilor*. Astfel, săltând din cruzime, în cruzime, ajunse să-şi scalde mantila regală, în purpur de sânge stors din poporul primitiv, care se supune inconştient. De odată însă evenimentele schimbară axa, şi iată că tiranul de odinioară rămase un *Don*

Muzeul Digital al Romanului Românesc —
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Quichotte; iar marele său ministru un *Sanco Pança*. Grecii şi sârbii îi băteau cu nemiluita.

Puterea împrumutată a bulgarilor se cunoscu când Sârbii, aliaţii lor de odinioară, cerând în Maiu 1913 armistiţiu şi împărţirea teritorului dobândit, se treziră înşelaţi, rămaşi mai cu nimic, prin lăcomia bulgarilor care voiau să răpească totul. Această purtare, puţin cavalerească, îi făcură pe Sârbi să întoarcă armele.

Românii şi ei, fură indignaţi când, pentru marile servicii aduse prin păstrarea neutralităţei noastre, cerură încorporarea Deliormanului şi ni se răspunse dela Sofia că nuse încuviinţează României, decât Silistra cu o rază de trei chilometri.

Totuşi, intenţia României, nu fu răzbunarea ci pacificarea; mobiliză nu numai pentru a ocupa vechia parte din Dacia, ci pentru a înainta pâna la Sofia şi a impune pacea.

Nu se hotărâse însă nimica. Toate partidele noastre politice, resfrângând aceiaşi iubire de ţară, fierbeau în răsvrătiri potrivnice.

Cei care nu se aflau la cârmă strigau. La

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

arme!... războiu!... Cârmacii însă aşteptau să intre în scenă la un moment favorabil. Sosi şi acel moment; *sosi şi trenul nostru*, cum a spus înţeleptul D. Maiorescu. Acum însă, când voia toată lumea, rămăsese numai regele nestrămutat în hotărârea de a nu displace Austriei. Totuşi iscăli, silit de voinţa poporului, care se arăta vrednic de laudă.

Moldovenii, mai cu seamă, manifestau în faţa palatului. Din mulţime câte un îndrăzneţ se ridica pe spetele altuia care se făcea piuă, ţinând o bandă pe care sta scris, cu litere mari: *jos Austria! sus România!* Lumea fierbea pe stradă, până ce se iscăli mobilizarea.

Goarne, tobe pela respântii, clopotele bisericelor în aer, toate vesteau alarma războiului. Vedeai o gravitate neobişnuită pe feţele tuturora. In oraş furnica aceiaşi mişcare, însă nu ca odinioară, pentru a îndeplini interese particulare. Acum motorul era marele sentiment patriotic. Viaţa fiecăruia sta în faţa morţei.

In câteva zile capitala luă o altă înfăţişare La Capşa, unde de obiceiu *hailaiful* gusta

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dulcele *farniente,* pus de curând faţă în faţă cu *mitocanii,* prin cafeneaua de peste drum, se aşeză registrele pentru înscrierea voluntarilor. Intr'o clipă nu mai erau diferenţe ci asemănare. Astfel năvăliră şi cei de peste drum, năvălea din toate părţile tineretul, pentru a se înscrie de bună voe. Nu mergea la luptă numai România rurală, ci şi cea urbană. Automobilele *salvărei* defilau, înfiorând pe cei care aveau de trimis pe ai lor.

In toate zilele soseau şiruri numeroase de armate, pecând altele cântând, plecau spre malurile Dunărei. Valurile ei de mult nu mai purtau decât încărcături comerciale şi, iat'o gata să treacă pe latele ei spete, vitejii, cari în veleat de şapte ceasuri, au durat şi aruncat până la celalt mal, un pod ca răsărit din basme.

In capitală, mulţimea militară covârşea. Soldaţii, adunaţi de pretutindeni, se grupau în dezordine pitorească. Pe locurile virane se aşezau corturi, ear în jur, puştile sprijinite în baionete stăteau snopuri, snopuri, gata să secere, nu hrana vieţei, ci însăşi viaţa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc — 6 —
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe marginea trotuarelor, ca nealtădată, se odihneau sume de țărance; unele cu pruncul la sân, altele cu copilașii de mână. Mame, fete tinere, surori sau logodnice, părinți bătrâni, o seamă cu pieptul strălucitor de decorațiile războiului dela 77 veniseră cu toții să-și ia rămas bun dela ai lor, cari plecau cu alții în Bulgaria.

Sătenii stăteau, ca în totdeauna, în acea nepăsare de cele ce-i înconjoară, avându-se în vedere numai pe ei. Unii mâncau, alții cumpărau bragă sau cofeturi de pe tăvile și din ulcioarele vânzătorilor ce-i împresurau. O seamă își spălau fața, la gurile de apă deschisă pe trotuar, printre lumea orașului ce se țesea. Cârdurile recruților se prefăceau din țărani în militari, îmbrăcați cu uniformele. Soseau furgoane încărcate cu cisme, chipiuri, tunici. Alte furgoane urmau cu muniție: puști, cartușe — *bonboane pentru bulgari* — cum le numeau țăranii, și câte altele care fac parte din echipa unui militar războinic.

Necontenit vedeai soldați oprind trăsuri, căruțe, camioane și, deshămând caii, îi luau de

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

recheziție. Ofițerii opreau trăsuri de stradă și echipaje, scoborau mușteriul sau proprietarul, se urcau, alergau unde-i ducea ordinul.

Toată viața orașului se petrecea pe stradă. Lumea venită de pe la țară, acolo dormea pe lângă flăcăii și oamenii lor. De cum erau gata de plecare îi vedeai că se apropie, pentru a săruta mâna părinților, gura iubitei, obrajii copilașilor. Femei de toată vârsta, rămâneau cârduri în urma regimentelor ce plecau, cu voe bună, fără a ști încotro se duc.

De pe ferestre sburau flori, pe capetele ostașilor. Strigătele de *ura* răsunau din pieptul privitorilor, cari, de cum auzeau apropiindu-se fanfarele, alergau la ferestre, pe balcoane, se cățărau deasupra grilajelor, umpleau trotuarele.

Printre cei rămași se formau necontenit grupuri. Nu se auzea vorbindu-se decât de Bulgari, Sârbi, Greci, Muntenegreni și Turci.

Mai toată lumea umbla pe jos, deoarece mijloacele de comunicație erau reduse, prin rechiziția cailor și automobilelor, arborate cu mici stindarde.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Vedeai echipaje de lux mânate de soldaţi, ducând militari preocupaţi. Pe la vitrine atârnau, de vânzare, bande albe cu crucea roşie. La ferestrele librăriilor, se strângea lumea ciucure, în faţa hartelor geografice, ce arătau acţiunea militară a beligeranţilor, însemnată prin drapele minuscule ale naţionalităţilor în joc. Privitorii se uitau, cu sânge rece, ca la drame de cinematograf. Nu se vedea nici cruzimele, nu se auzeau nici vaetele sfâşietoare ale durerei.

O seamă de fruntaşi de pe la ţară, o porneau spre oraşe cu cai şi boi după ei, spunând că au auzit svonindu-se de război şi că au venit să meargă în potriva bulgarului. Alţii veneau anume să *dea piept* cu *Dandanef!!*

In toată ţara o mare trezire patriotică.

Doamnele din societatea *Crucea Roşie*, lucrau pe capete, în frunte cu Doamnele *Irina Câmpineanu* şi *Râmniceanu*, la împlinirea materialului. Se organiza ambulanţa D-lui şi D-nei *Dr. Cantacuzino,* a D-nei *Eliza Ioan Brătianu.*

Apăreau grupuri exotice. Sosi o ambulanţă din Indii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Zilnic se adunau fonduri uimitoare, pentru *Flotă* prin iniţiativa Doamnelor: *Ecaterina Gh. Cantacuzino, Adina Emil Costinescu, Elena General Perticari*; şi altele pentru *Familia luptătorilor,* iniţiativă luată de vrednicul *Hagi Tudoraky.* Veneau milioane în ajutorul ţărei.

Dădeau bogaţii, însă parcă mai de admirat erau săracii, cari nu se mai uitau cu ce rămân în pungă.

O adevărată reacţiune.

Pe toate graniţele soseau zilnic din streinătate studenţi pentru a intra în rândurile cavalereşti.

Peste tot eroi şi eroism.

Războiul nu era numai în ţară, însă şi în casa fiecăruia şi în inima fiecărui. Cu toate că se ştia că armata română avea intenţia cu desăvârşire creştină, totuşi se duceau să se amestice între creştinii atâta de păgâniţi, în vrajba războiului, încât nu putea şti nimeni de se va întoarce cu nas şi urechi... O lume întreagă pleca la război; în opt zile s'au mobilizat 600.000 oameni.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O lume întreagă rămânea în oraşe şi sate. Erau femeile care ocroteau lumea viitorului, femeile cari se pregăteau cu copilandrii lor, la ţară, să înlocuească braţele bărbaţilor la lucrul câmpului, iar la oraşe să aline suferinţele celor răniţi şi celor rămaşi fără sprijin.

La ministerul de Industrie şi Comerţ, *Neculai Xenopol*, înfiinţă un azil pentru orfanii rămaşi pe urma plecaţilor, şi o sumă fură adăpostiţi şi îngrijiţi tot timpul viforos. Mai toate instituţiunile se transformau în spitale şi aziluri.

Sentimentele erau la suprafaţă. Ideea morţei emana viaţa pretutindeni. Dragostea se aprindea şi acolo unde începuse a se stinge. Pierea sfiala convenienţelor sociale. In trăsuri, cu coşul ridicat, vedeai tineri căsătoriţi îmbrăţişindu-se. Toată lumea iubea. Părinţii, enervaţi, se certau pentru pregătirile holteilor lor şi mai toate mamele ca şi soţiile, cu o putere sufletească demnă de admirat, aşezau, cu mâna tremurândă, chibzuind să poată îndopa cu dibăcie, cât mai mult în micul cufăr reglementar.

Intr'un cuvânt, toată lumea se pregătea de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

război şi, acest act suprem al vieţei unei naţiuni, era cu atât mai vrednic, venit dela popoarele înţelepte, ce luptau în potriva războiului. Totuşi, când văd că bunătatea le afundă, ştiu să găsească, în ele, rămăşiţele părăsite ale sălbăteciei. Şi atunci, când natura sbucneşte ca o furtună, dărâmă tot ce mintea a lucrat de veacuri. Instinctele au nevoe de reacţiune, pentru a-şi trăi viaţa şi ajunge la satisfacţie.

Prin manifestările ce ne veneau din Transilvania, Bucovina şi Basarabia, am putea spune că milioanele de români şi române se contopiseră într'un singur suflet, care urmăreau, cu acelaş dor şi grije, armatele române.

Sentimentul înalt al datoriei, scăzuse multe altele de odinioară.

Femei chiar uşoare, cari nu făcuseră din viaţa lor decât o hală de petrecere, îşi schimbaseră purtarea. Nu mai vedeai nici toalete extravagante, nici surâsuri provocătoare. Moralul se ridicase, până la cea mai desăvârşită demnitate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

II

Ca prin toate casele, şi la Gioni Paclea se făceau pregătiri de plecare. El însă era mai gânditor decât colegii săi tineri deoarece făcuse campania din 77 şi deci cunoştea, nu numai entuziasmul patriotic, însă şi mizeriile unui război, cu epidemia neînlăturată, holera, care se şi ivise în Bulgaria. Un alt război în care morţii omoară pe cei vii.

Maria Paclea, mondena de odinioară se statornicise şi ea. Schimbase tonul din minor în major. Zilele nu mai erau serii de petreceri, ci de ocupaţii. In toate după amezile se ducea la societatea *Crucea Roşie,* sau la alte D-ne, unde tinerele din societate lucrau la pansamente. Activitatea şi responsabilitatea potolise o clipă, bătăile inimei pentru tânărul Radu Vulpian.

Deja trecuseră cincisprezece ani, decând Maria

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

împlinise optsprezece în ziua în care se căsători, şi decând cei patruzeci şi trei ai soţului ei sporeau. Frumos cum era încă şi acum, inteligent, cu studii săvârşite în străinătate, nu-i fu greu de a captiva o fetiţă naivă, săracă, orfană, vecinic ca un adaos supărător pe la toate neamurile. Ici soţul, dincolo băiatul, se ameţeau de frumuseţea ei nurlie. Astfel păsuită, când de soţii, când de mamele ce vânau zestre, ea rămase îndelung la şcoală. Se mărită, graţie unei profesoare care era neam cu Paclea.

Maria, îşi iubise mult soţul, care-i satisfăcuse toate dorinţele ascunse, năbuşite, cât fusese fecioară. Il iubea încă cu tot dinadinsul şi l'ar fi iubit cu aceiaşi pornire, dacă situaţia de militar nu i-ar fi înlesnit atâta contact şi libertate.

Viaţa vagabondă a militarilor le formează un cerc aparte. Ei petrec mai cu seamă între ei. Casa generalului e centru, în jurul căreia se mişcă totul. Ca la Cercul Militar nu se petrece nicăieri, deoarece colegialitatea şi, în acelaşi timp, rezerva inferiorilor, închiagă o strânsă legătură.

Paclea, după fiecare avansare, fusese permu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tat şi'n ori ce oraş se ducea, îşi găsea societatea gata, în regimentele organizate la fel peste tot.

Astăzi într'un oraş, mâine în altul; astăzi într'un salon, mâine în altul; pe nesimţite Maria devenise o mondenă înconjurată de sateliţi.

Insuşi Paclea, pişcat de modernism privia, cu oare-şi care satisfacţie, cum se schimbau ca santinele *flirţii* pe lângă frumoasa lui soţie, fiind sigur că e numai o trecere de timp, un *chic* al modei.

Cu fiecare avansare se înmulţeau şi obligaţiile: recepţii, ciaiuri, zile de primiri, vizite, comitete.... în fine o activitate la care trebuia să ia parte. Şi cu cât se înmulţeau aceste obligaţii, cari le răpeau tot timpul, cu atât relaţiile, între ei, se răreau. La un moment dat şi ei, ca mai toate persoanele mondene, nu mai trăiau decât pentru *situaţia socială*.

Viaţa lor nu mai era trăită, ci o existenţă artificială, executată după program. In casă, tot mai mare paradă. Pe ea toalete tot mai scumpe, petreceri mai ceremonioase.... Şi multe femei luate în duiumul acestui vârtej, pentru a nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

clinti din opinia publică, se dedeau la cele mai monstruase combinaţii, pentru a salva aparenţa. Altele, ca Maria Paclea, aveau de unde întâmpina toate cheltuelele, însă se resimţea de lipsa unei vieţi trăite. Un gol tot mai mare se lăţia în inima ei, până când, Radu Vulpian, o captivă.

Doamna Paclea era o frumoasă olteancă, născută în Craiova, însă mai apoi crescută pe malul Dunărei, în minunatul orăşel Turnu Severin, aşezat la capătul ţărei. Numai după moartea unei mătuşe care o crescuse, ea fu internată în Bucureşti, unde se şi mărită.

Cutreerase mai toată ţara şi acum se aflau iarăşi în capitală. Deci, situaţia era cu totul alta, de oarece erau în pragul palatului regal. Aveau să se ţie de o lume luxoasă, pretenţioasă, ades fanfaroană. Lume în care situaţia socială, până acuma, e mai cu seamă averea.

Totuşi, această lume înstreinată, lume care, de obiceiu, nu crede decât în petreceri, se arată mai inimoasă decând cu mobilizarea. Pe lângă câteva figuri de femei, demne de toată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lauda, cari lucrează într'una pentru binele obștesc, se ridicase o adevărată pleiadă de mondene, care de care mai entuziaste, însă pentru scurtă durată, atât cât țăranul fu îmbrăcat în uniformă.

Dintre acestea, era și doamna Paclea care, ca orice femeie cu situație înaltă, e tot mai departe de mizeriile mulțimei. Ea nu văzuse nici odată un sat decât din depărtare, admirase țărani, însă, în picturile lui *Grigorescu*. Iarna o petrecea în orașe, iar vara Paclea își lua concediu și voiajau câteva luni în streinătate. Vorbea o românească stricată, cu toate aceste s'ar fi găsit rușinată să facă cea mai mică greșeală în limbile streine.

Doamna Paclea luase toate apucăturile societății de bon-ton. De și nu știa decât franțuzește, totuși, având obligațiile Palatului și deci de stat cu cădelnița în mână, ea învață nemțește și în urmă englezește. Nu i se mai putea imputa nimica. Cunoștea limbile oficiale, cunoștea protocolul, avea avere și astfel devenise o autoritate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Maria Paclea, trăise până în ăst timp, neştiutoare că în Bucureşti sunt femei care se ocupă şi de altceva. Intr'o împrejurare însă, ea fu silită se viziteze chiar locaşul, care adăposteşte acele fiinţe care se prepară pentru o viaţă activă, independentă, o viaţă de responsabilitate publică. Invitată de D-na Clotilda General Averescu să facă parte într'o serbare, în minunatul parc Cişmigiu, ea merse în mai multe rânduri, în vastul local al luminei, având în faţă, palatul întunericului *Amicul orbilor,* ocrotire datorită tot admirabilei doamne Averescu. In Căminul studentelor, Maria cunoscu o parte de femei cari cu toată importanţa pe care o au în ţară, ele nu fac parte din zisa *societate înaltă* şi chiar sunt puţin considerate de clasa bogătaşilor, pentru cari omul nu începe decât cu averea.

Toate impresiile şi conversaţiile frumoase pe cari le avusese cu câteva din acele fiinţe, fură trecătoare şi Maria îşi urmă cursul vieţei ei. Totuşi, o mică comvorbire surprinsă pe când ea cobora scările acelui Cămin, o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

surprinse şi şi-o amintea ades fiindcă o privea şi pe ea de aproape.

Două tinere cari mergeau înaintea ei, fără a-i lua seama, îşi mărturiseau următoarele:

— Presupun că mă mărit. O să mă iubească, o lună, un an, mult câţiva ani şi apoi?... Noi care studiem filosofia şi psicologia, ştim bine că astfel e — pe urmă. Ocupaţia şi studiul, ne dă tocmai inversul, ea e o continuitate care rămâne şi după ce nu mai suntem noi. Iată de ce voiu ca mai întâi să-mi isprăvesc studiile, şi apoi mă voiu gândi la căsătorie.

Maria păşea domol, plecând capul înainte pentru a asculta cele spuse cu atâta răceală. Cum să se gândească apoi şi la căsătorie? Aceste fiinţe nu iubeau ca dânsa?... Ori poate încă nu iubeau şi din astă vină vorbea aşa indiferent.

O urmări ades înţelepciunea acelor tinere fiinţe, totuşi le-ar fi plâns dacă s'ar fi întâmplat astfel cum judecase, rămânând un fel de automate, care săvârşesc totul în anumite condiţiuni.

Maria se găsea mult mai fericită în viaţa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ei, şi mai cu seamă în acea viaţa tăinuită, petrecută în mica odăiţă dintre pomii stufoşi, de pe la marginea acestui oraş, unde locuia în centru şi în cel mai desăvârşit aristocratism.

Cu toate că nu erau decât două persoane, totuşi locuiau o casă mare, cu tot confortul modern: calorifer, electricitate, telefon, automobil. Mercurea tot hailaiful îşi producea toaletele şi pălăriele, aduse dela Paris sau de la Londra. In bufetul, reprezentat prin Capşa sau Rigler, răsuna duios arcuşul tarafului de lăutari cu Ciolac în frunte.

Cine nu venea în casa Mariei, pe cine nu cunoaştea Paclea! Pe toată lumea, afară de unul singur, şi tocmai acel mai intim, în tainele căsătoriei lui.

Paclea ştia că femeia lui, flecărea cu mai mulţi tineri, şi când i se întâmpla să trăiască pentru el însuşi, se întreba dacă aparenţa n'ar fi înşelătoare. Ocupat însă cum era vecinic, el nu avea vreme să se intereseze mai amănunţit, aşa că roata se vârtejia atât de puternic încât nu mai vedea decât cercul orbitei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O lume întreagă aştepta cu întristare mobilizarea, unul însă număra zilele în nerăbdare, de oarece pe urma plecării lui Paclea i se înlesnea deplina libertate. Avea să se întâlnească îndelung, nu ca acum, pe furiş, cu frica în spete, cu toate că departe, în camera lor mică, unde-i aduna iubirea. Cam de mult rămăsese pustie, căci pentru iubire, o săptămână e un veac!

— De bună seamă aşteaptă şi ea plecarea — îşi zicea Radu, ştiind cât e de ocupată. Îi ţinea calea să o zărească măcar, când trecea cu automobilul.

Radu îşi făcea regulat oarele de serviciu, iar, când se întorcea acasă, ochii se opreau îndelung sorbiţi de portretele ei, singurele, pretutindeni.

O privea şi o simţea trăind în fiinţa lui, prin dorurile nebune ce-i trezea înfăţişearea ei. O privea şi o simţea atât, încât se sugestiona. I se părea că iese din cadru, că e aevea. Privirea ei, aprinsă de fluidul voluptăţei, străbătea până în adânc de suflet. Buzele ei roşii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

erau îmbătătoare ca macul. Glasul? sunet de aur.

Poeziile curgeau isvor şi D-na Paclea se simţea măgulită ştiind că versurile erau isvodite numai pentru ea. Totuşi nu putea răspunde cu aceiaşi putere nemărginirei lui de suflet, simpatia de cochetă a unei femei tinere sub impulsul vieţei. El însă, ardea! — Ah! de ar pleca mai curând vrajba dintre noi doi — îşi spunea Radu, aşteptând cu sete să mai bea cupa cu nectar divin.

Radu Vulpian era un tinerel vrăjit cu toate farmecele. Ca statură era potrivit de nalt şi mlădios, ca înfăţişare distins până la superioritate. Fruntea, potrivit de lată şi bărbia cam ascuţită, formau un oval senin şi seducător. Privirea şi surâsul se contopeau într'o armonie cuceritoare, şi farmecul sporea prin contrastul părului întunecat şi faţa albă. Mişcările îi erau sprintene, mintea ageră, graiul cald...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

III

Veleatul plecărei se apropia zilnic. De zeci de ori pe ceas, Paclea, era chemat la telefon pentru a primi ordine, şi la cazarmă, pentru a le executa. Telefonul devenise o adevărată tiranie.

In ajunul zilei de 22 Iunie, când se hotărâse mobilizarea, îi spuse soţiei sale cu o duioşie care o mişcă. — Puică dragă, să mă laşi singur câtva. Am de scris rânduri serioase — şi, sărutându-i fruntea pe ale cărei tâmple se făldurea părul întunecat, el trecu în camera bibliotecei, aprinse becul lampei de pe biurou şi, cu oare care sfială'n suflet se aşează la scris. Ochii lui mari, urmăreau literele ce se formau sub pană. Adesea ori ştergea, scria alt cuvânt de asupra. Se oprea, privea lăturiş cu pleoapele strânse, apoi ochii deveneau iarăşi în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mărimea şi lumina lor profundă. Era singurul focar de expresie, de oarece mustăţile şi barba căruntă ascundeau tot josul figurei, ridicându-se până pe pomete. Pe când masca nu ascunde decât susul figurei, această cochetărie bărbătească, le lasă slobodă tocmai partea măştei. De câte ori surâsuri viclene erau ascunse de paväza musteţelor şi a barbei.

Paclea însă nu crestă nici un surâs în acele momente. El îşi scria testamentul înainte de a pleca la război. Părea că-şi scrie sentinţa. Se află în starea sufletească a condamnatului, care ştiind că-l aşteaptă călăul dincolo de uşe, totuşi spera că-i va sosi iertarea.

Va scăpa teafăr? Va muri?...

Adunat în el însuşi, Paclea nu mai era marele entuziast, astfel cum se arăta între colegi şi faţă de soldaţi. In acele momente, se afla în adevăratele sentimente, în care se găseşte ori care ins în cumpenele mari ale vieţei. Instinctul conservărei, se lupta prin groaznicile amintiri ale războiului trecut. Paclea parcă auzea iarăşi bubuitul tunului, şueratul gloanţelor, câu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tecele vesele ale muzicei militare, gemetele dureroase. Vedeai arăşi în explozia obuzurilor cum sburau stinghere, sus în aer, capete, mâini, picioare, şiroae de sânge, amestecându-se cu împroşcăturile de foc, cu fumul peste care cădeau iarăşi îndărăt grămadă la pământ acele părţi deslocate şi, se mistuiau cu flăcările pe când reîncepea, în alte părţi, acel înfiorător spectacol. Vedea venind din depărtări, stoluri de corbi croncănitori ce se lăsau pe câmpul de luptă, cernind, prin cârdurile lor petele mari şi roşii.

Câmpul, după o luptă... înfiorătorul câmp de gemete ale martirilor, unde ades doctorii erau siliţi să împuşte pe unii, prea nenorociţi, sărmanii Promethei.

De atunci trecuseră 35 de ani, de viaţă militară pacnică, cu care şi începuse a îmbătrâni. Trăind o viaţă mai mult de artist, el se convinsese că războiul era ceva sălbatic, că oamenii inteligenţi s'ar putea înţelege fără de acest masacru. Ajunsese a admite chiar desarmarea. Totuşi, atunci când sună goarna, el se ridică gata să intre sub drapel şi să-şi îndeplinească o da-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

torie sacră. Astă dată însă, fără de entuziasmul cu care plecase în acel întâi război, fiind încă atâta de tânăr. De şi acuma nu mai era avântul, totuşi se cimentase o putere care regăsea iarăşi frumuseţi în viaţa de erou, în acea iubire nemărginită de neam când mori pentru ţara ta. Şi Paclea, pe nesimţite părăsi câmpul, de luptă, gândindu-se numai la mărirea ţărei lui. Găsea că nici o carieră nu e mai frumoasă ca aceasta care e menită să-şi apere ţara. Paclea se simţea între două iubiri. De iubirea sufletească se despărţia pentru iubirea ideală a ţărei lui pentru care pornea, însă nu şovăi o clipă de a nu regula soarta acelei femei de care fusese iubit cu tot dorul tinereţei.

El hotărî, în ultima-i dorinţă, ca soţia lui să beneficieze de tot uzufructul averei lui, iar după moartea ei averea să rămână *Casei Oastei.*

Acest scurt testament, fu scris în două exemplare. Unul pecetluit, îl depuse cu mâna lui a doua zi în tribunal, iar copia o păstră într'un plic închis, cu menirea de a fi înmânată soţiei lui la despărţire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ordinul sosi şi, cum totul era gata, nu-i mai rămase decât să-şi ia rămasul bun.

— Mario, Puica mea, am regulat astfel ca să nu mă poţi uita nici odată. Tu ai fost întâia şi singura mea iubire. Te-am iubit, Mario, cu pasiunea tinereţei ca pe o soţie, ş'acuma te iubesc ca pe copilul meu cel mai drag, cel mai scump.

Ea, emoţionată, se alipise atât de strâns, cât braţele şi mâinele lui o alăturau de pieptul şi capul lui.

— Am să-ţi mai cer, Mario, în acest ceas suprem al vieţei noastre, ca'n lipsa mea să stai în casa noastră, cum ai sta într'o biserică, aşteptând ca'n fiecare moment să mă aducă rănit, schilodit sau mort. Iată şi acest plic, îl vei citi după plecarea mea.

Spunând aceste, el o mai cuprinse. Ea îşi trecu braţele în jurul capului cărunt şi mâhnit şi, îmbrăţişarea cea mai dureroasă, îi strânse alături. Când Maria îl mai privi, în adâncimea ochilor lui, parcă se luptă o lacrimă biruită. Buzele lui tremurând se desprinesră de ale ei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Automobilul îl aştepta. Maria îl întovărăşi până în josul scării. El îi mai sărută mâna, pe când ea ascunse sub genele lungi o lacrimă ce tremura, apoi căzu ferbinte pe obrajii ei,

Automobilul pleacă, Paclea se mai uită îndărăt. Maria rămase împietrită pe scară, privind într'acolo până ce nu-l mai zări, amestecat în vălmăşagul trăsurilor şi tramvaelor.

După câtva se întoarse, se urcă printre servitoarele ei întristate. Intră în camera de culcare, se aruncă într'un fotoliu lângă patul ei. O clipă stătu nemişcată. Impresia profundă a cuvintelor rostite îi trezea toată viaţa trecută, situaţia ei umilită, zăpăcită, fără de nici o busolă; şi acea de astăzi mai mult decât statornică şi satisfăcătoare. Işi ridică fruntea, dădu cu ochii de plic. Il luă, însă se sfia a-l deschide. Parcă ar fi dorit să ştie ce conţine, şi totuşi se temea. Ce mi-o fi scriind? Poate a aflat! Dar cum s'ar putea afla, când nu ştim decât noi doi... Deschise plicul şi tresări când citi:

Testamentul meu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Era ceva atât de negândit, atât de departe de toate presupunerile ei!

De ani erau căsătoriţi, totuşi D-na Paclea nu se bucurase de averea soţului ei, decât ca de un mijloc şi nici de cum un scop. Era cuprinsă de o emoţie, necunoscută ei până atunci. Era părere de rău, era milă, mustrare de cuget!

Cuvintele rostite la despărţire cu atâta duioşie şi apoi, acest testament!... Oh! o durea, suferea!... Sbucni într'un plâns nebun, copilăresc, suspina ca nici odată în viaţă. Se aruncă cu faţa între pernele moi, ce-i afundau capul tot mai adânc. Nu se mai vedea decât frumuseţea părului ei negru, în olanda fină ce prevedea albastrul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IV

A doua zi, când Maria se deşteptă, Gioni era departe. Unde se dusese? Nimeni nu ştia decât el singur şi, Statul Major de la care primise ordinul.

D-na Paclea se trezise sub o impresie neobişnuită. O durea capul, era buimacă.

Atât i se zăpăcise gândurile încât nu mai ştia gândi. Parcă visa într'una şi cu toate încordările ei de-a se trezi, visa mereu. Radu de abea se mai ivea printre gândurile ei risipite, însă, ca o mustrare. Parcă-i părea rău de pasul îndrăsneţ pe care-l făcuse. O durea cruzimea ei şi bunătatea lui Gioni.

Cu ochii încă tulburi, ea totuşi săvârşi rânduelele obişnuite. Sună. Servitoarea tăcută se apropie ca o umbră aducându-i ceaiul; şi cum

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pleca îndărăt spre uşe, se opri când D-na Paclea o întrebă, şi căreia îi răspunse. — Da cuconiţă, baia este gata — şi se uită lung în ochii plânşi ai stăpânei ei. — Când ar vedea-o boerul cum sufere de plecarea lui!... îşi zicea Profira care îi înţelegea suferinţa de oare ce şi ea se despărţise de Costache ordonanţa care plecase.

Maria se ridică şi din două mişcări fu în picioare, lângă patul ei albastru şi înhorbotat. Dintr'o întorsătură, îşi ridică tot părul înodându-l pe creştet. Trecu prin viţe un pumnal cu mânerul scânteitor de pietre scumpe, în timp ce Profira tupilată îi trecea câte un pantof roşu de atlaz, în picioruşele de zână.

Ai fi crezut că purta un halat, dacă nu s'ar fi prevăzut frumuseţea corpului ei ca de fildeş, prin străveziul cămăşei de noapte înhorbotată şi albă ca spuma.

Luă baia parfumată, apoi Profira o pieptănă pe când ea cu toate că se uită în oglindă, totuşi nu se vedea, atât era de îngândurată.

Profira îi aduse mai multe halaturi, şi Maria

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

alese pe cel mai sadea, făptuit din borangic cu ciabace artistice.

Ca'n toate dimineţele îşi făcu inspecţia cuvenită, luă socotelile, apoi le trecu în catastihul zilnic, întocmindu-şi gospodăria altfel, de oarece ordonanţele care făceau până atunci mai tot serviciul, fură luaţi şi ei la război. Bucătarul fu înlocuit cu o femeie, feciorii, prin alte femei; în fine o adevărată isbândă femenină, care însă o costă cam scump, fiind acum silită să plătească lefuri ca la Bucureşti.

Maria numai atunci văzu cât de mare economie săvârşeau ordonanţele, şi se gândea cu milă că pentru toată munca lor nu aveau decât 5 *parale* pe zi, solda unui soldat, pentru care lucra ca în ocne pe la unii militari, ba de multe ori şi maltrataţi. La D-na Paclea ca'n cele mai multe gospodării de militari, ordonanţele erau consideraţi ca oameni iar nu sclavi. In fiecare lună aveau bacşişul lor, totuşi era departe de a corespunde lefurilor pe care le plătea acuma.

După ce'şi rândui totul, ea se urcă iarăşi în catul de sus, telefonă în mai multe direcţiuni

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

poruncind lipsurile din cele ce-i dăduse soţului ei la plecare.

Se auzeau iarăşi fanfarele. Plecau alte şiruri de armate. Maria lăsa totul şi alergă la fereastră. Se uita lung după rândurile de ostaşi, cărora li se striga *ura* din toate părţile, din toate piepturile; pe când soldaţii cântând priveau în cer. D-na Paclea crezu că acea mişcare era pornită din credinţă către Dumnezeu. Un sunet cunoscut însă o făcu să ridice şi ea capul şi, ochii rămaseră aţintiţi pe *aeroplanul lui Vlaicu.*

Nu se mai uită în jos. Privirea ei apusese acolo sus, urmărind cum plutea geniul României deasupra capitalei şi, cum se ducea cu oştirele, să plutească deasupra ţărişoarei, ce se alipea iarăşi vechiului trunchiu.

Uriaşul plutea alunecând tot mai departe, tot mai sus, ca şi ciocârlia parcă ar fi născuit să iasă din atmosfera noastră şi să se tot ducă până la soare. Se pierdu din zare pe când oştirele treceau mereu.

Maria se lăsă pe un scaun, luă un jurnal, îl deschise, însă rămase cu el pe braţe. Gândul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ei răpit citea aiurea, citea în însuşi fiinţa ei, slove netălmăcite, al căror înţeles nu-l putea pătrunde. Sufletul ei ştia o limbă pe care ea nu o învăţase. Peste câtva Radu răzbătu să-i cucerească gândul. Ce s'o fi făcut? — Cum aş mai putea urma o crimă în astfel de momente?... Atunci? — Era o distracţie, un fel de a fi a tutora... acuma?

Se auzi bătând uşor în uşe. D-na Paclea spuse — intră — şi Profira, cu aceiaşi sfială înaintă, aducându-i pe tava mică de argint un plic.

— Aşteaptă cineva răspunsul?

— Nu cuconiţă. A venit un comisionar şi îndată a şi plecat, — spuse servitoarea eşind.

Maria rămase cu scrisoarea în degete. Inima-i bătea cu putere, mâna îi tremura pe când desfăcea plicul.

«*După amează însfârşit te voiu vedea*».

Radu.

Ochii ei mari de emoţie fugeau necontenit pe singura frază. Cu cât o citea cu atât se zăpăcea mai mult. Acea singură frază citită şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

recitită stârnise prin insistenţă o reacţie. Instinctele întunecau necontenit dreapta judecată de până mai adineoarea. Amintirea îi trezea doruri nebune, şi o apropia iarăşi de el. Se înfăptuise nestrămutat. In tot sufletul Mariei nu mai era decât el. De când nu-l mai văzuse!.. Simţea că-i era cu neputinţă să mai prelungească această tortură. Dorul o strângea dureros în ghiara-i sălbatică. Totuşi conştiinţa se lupta încă. — Voi fi oare atâta de păcătoasă să-i calc cea mai sfântă dorinţă a lui Gioni, poate cea de pe urmă—?!

Se simţi într'o ferbinţeală neobişnuită. Se ridică păşind fără de nici un rost. Mişcarea ei era automatică, părea o maşină purtată de căldura aburilor. Se aruncă la o fereastă, o deschise, apoi la celelalte şi pe toate. Nu era de ajuns, păşi spre uşa ce dădea în salon, apoi la toate uşile şi le deschise. Avea nevoe mai mult de spaţiu decât de aer. Umbla dintr'o cameră în alta fără de nici un scop. In mintea ei parcă se topeau toate gândurile în dor şi mustrare de cuget.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Tresări, când Profira se arătă în faţa e poftind'o la masă.

D-na Paclea păşea tăcută scoborând treptele, pe când Profira, necăjită de praful ce intra ca un fum în casa de abea curăţită, alerga de la fereastră la fereastră închizându-le, lăsând storurile pe unde bătea soarele, închise uşile, şi se scoborâ şi ea în sofragerie.

Maria, stătea singură în capul mesei, şi mânca fără de nici o conştiinţă. Ar fi mâncat tot cât i-ar fi pus înainte, ori n'ar fi mâncat nimic. Era ceva automatic, o obişnuinţă pe care o exagera distracţia.

Se auzi soneria.

Servitoarea se opri brusc, când stăpâna ei tresări scăpând furculiţa şi privind cu ochii mari spre uşă. Se ridică păşind în urma Profirei care se îndrumase spre antreu şi, îngăima zăpăcită — Dacă o fi..... spune că..... In fine ori cui, spune că am plecat cu Gioni.....

Se opri în pragul ospătăriei, trase uşa atât cât putea zări prin crăpătura ce-şi potrivi ochilor. Privea cu toată fiinţa ei. — Dacă ar fi el!... L'aş

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zări măcar..... totuşi nu mă voi mişca de aci — şoptea ea parcă poruncindu-şi.

Profira înaintă prin antreul mare, deschise uşa, şi dădu de factorul care-i înmână o telegramă.

Servitoarea iscălea, pe când D-na Paclea încă cu bătăi de inimă pripite, deschise larg uşa şi făcu un pas, întinzând mâna Profirei care deschise telegrama.

Mai stau poate două zile în Corabia. Vino să te mai văd înainte de a trece Dunărea.

Gioni

— Fă-mi curând bagajul, Profiro.

— Plecaţi cuconiţă?

— Da. Mă chiamă Gioni. Se află la Corabia. Intreabă repede gara, la telefon, să'ţi răspundă la ce ore sunt trenuri pentru Corabia Ah!... dar... nu... Nu mai întreba... Degeaba — spuse ea oprind servitoarea, când îşi aminti că nu mai era disponibil nici un tren pentru că-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lători, fiind toate, atât cele de persoane cât şi cele de marfă erau ocupate de armată mobizalită.

— Plec în automobil. Noroc că pe al nostru nu l'au rechiziţionat. Telefonează şoferului. Spune-i că trebue să plecăm cât de curând la Corabia.

O altă servitoare care asculta, aleargă în bibliotecă unde se afla telefonul, pe când D-na Paclea suia iute scările şi, împreună cu Profira, îşi pregăti un mic bagaj. Se şi găti de drum, cu o rochie anume, cu capelina şi voalul gros fumuriu ca şi larga-i mantilă. Işi ascunse ochii în rotocanele mari ale ochelarilor şi, privindu-se în oglindă, gândi cu satisfacţie. — Chiar de-l întâlnesc nu mă poate recunoaşte —.

Pleca mulţumită ne fiind silită să'i mintă, cum plănuise mai adineaorea, şi nici să'l primească, cu toate că'l dorea din tot sufletul.

Sirena automobilului se auzea din depărtare, şi după pulzaţiile repezi, părea că aleargă grăbit. Când o auzi vestind la scară, Maria se şi cobora urmată de Profira ce-i purta elegantul sac de voiaj.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

D-na Paclea se urcă repede.

Peste puţin automobilul pătrundea printre lumea şi mişcarea stradelor. Maria nu privea nicăeri. Cu toate că era atâta de ascunsă, totuşi îşi plecă ochii privind fără a vedea, micul sac dela picioarele ei.

Peste câtva, sirena se auzea tot mai rar, apoi nu se mai auzi de loc; mergeau cu o repeziciune ameţitoare. Maria se resimţi şi ridică capul. Eşise din oraş ş'acum mergeau ca săgeata lăsând în urma lor un nor de praf. Ea întoarse capul privind în urmă. Se mai zăreau în depărtare cupolele argintii strălucind în bătaia soarelui de amiază. Mariei îi şopti gândul — şi Radu e acolo —.

Flueratul unui tren îi abătu privirea.

Două maşini arborate cu stindardul ţărei alunecau lin, ducând spre hotar un tren neobişnuit de lung; ticsit, ciucure de capetele soldaţilor, înlăuntru, pe acoperişuri, cât şi pe treptele vagoanelor. Trenul viu se nimici cu depărtarea, şi Maria căzu iarăşi în gânduri.

Un amestec de jale şi de fericire o cuprindea.

1868 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se pierdea într'un haos. Pe care-l iubea?... Pe unul mai de demult.... pe celalt.... mai de aproape... Gioni era obişnuinţa, amintirele... Radu poezia, avântul nestatornic. Iubirea, tinereţea, fluid în vecinică mişcare şi sub care vibrează toate coardele simţirei. Iubirea şi căsătoria nu pot duce lung împreună. Iubirea e numai libertatea, pe când căsătoria e stavilă... Astfel cugeta D-na Paclea când şoferul îi atrase atenţia, şi Maria ridică ochii în ceruri. Aeroplanul lui Vlaicu plutea lin; zbura în aceiaş direcţie, şi Maria privi îndelung zborul de vultur.

Mai târziu iarăşi fu răpită din gândurile ce o abăteau mereu, când şoferul spuse, — ne apropiem —.

In depărtare, mulţimea oştirii vestea că acolo se află Corabia. Ajunseră în apropierea armatei aglomerate. Sute de mii de oameni, peste care plutea ochiul, şi ghiceai că sfârşitul, e acolo, în fundul orizontului, unde aeroplanele se mişcau, puţin săltate dela pământ, ca nişte păsări uriaşe

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gată să zboare în boarea luminei, în fundul căreia apunea soarele.

Intinsul câmpiei se mişcă ca o mare de viaţă. Vibrau sutele de mii de voci, contopindu-se într'un murmur lugubru, întrecute ades de glasurile aramice ale goarnelor. Mii de cai nechezau în depărtare; pe acolo se afla cavaleria. Din alte depărtări ajungeau mugetele vitelor cornute; cirezi întregi, menite să urmeze pentru hrana oştirei.

In tot acest haos, se aflau unii lângă alţii: învăţaţi, cârciumari, poeţi, rândaşi, ingineri, doctori, boeri, slugi... în fine suflarea unei ţări întregi era strânsă în aceeaşi atmosferă de patriotism.

Pe marginea şoselei, stăteau în repaos, puşcile aşezate şirag de snopuri, cât vedeai în pierderea zării.

Soldaţii deveneau iarăşi oameni, căutându-şi de mizeriile lor.

Unii ajungeau în Corabia cu trenuri aduşi din depărtările ţărei, alţii ajungeau pe jos venind dela Focşani şi alte părţi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O seamă, tineri, sănătoşi, erau plini de entuziasm, şi privind malul bulgăresc dincolo de Dunăre, înjurau, jucau şi erau nerăbdători să-l treacă.

Alţii obosiţi, minaţi de boli ascunse care începeau să iasă la iveală prin oboseală, erau mâhniţi, obosiţi, descurajaţi... unii fricoşi, alţii plictisiţi printre rezervişti, de a se găsi deodată într'un alt sistem de viaţă, atât fizică cât şi sufletească. O aglomeraţie atât de omogenă ca mişcare fizică, şi atât de eterogenă ca mişcare sufletească.

Cei ajunşi cu trenurile încă nu erau răzbiţi de oboseală, pe când sosiţii pe jos, acoperiţi de praf şi năduşeală începeau a se resimţi.

Cei mai mulţi se descălţau, şi privindu-şi cu jale picioarele, le înfăşeau cu cârpe (obiele) mai potrivit pe rosăturile cismei.

Alţi se dezbrăcau, pentru ca astfel, să li se usuce cămăşile, de năduşeală. O seamă, printre cei ajunşi pe jos, palizi ca moartea, căzuţi de oboseală, dormeau trântiţi la pământ. Alţii bol-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

navi erau ridicaţi de ambulanţe şi trimişi în oraş spre căutare.

Pe şosea, chesoanele şi tunurile într'o grămădeală nemai pomenită, urneau din greu, trase de câte şase cai, şi se înşirau lanţ unele după altele, cu soldaţi şi ofiţeri pe laturi.

Toată această oştire, de îndată ce pornea în marş, nu mai ţinea pasul disciplinat, ci fiecare mergea în voea lui, cu bagajul ostăşesc de 40 chilo în spinare, pe o căldură tropicală. Era un adevărat, vălmăşag de oameni şi de glasuri, unii pe jos, alţii călări. Un pohoi care se scurgea zilnic din ţară spre Dunăre, şi după fiecare scurgere de regiment, urmau ambulanţele cu crucile roşii. Aceştia erau îmbrăcaţi fiecare cu ce pornise de acasă, aveau înfăţişarea unor cerşitori sub praful ce-i acoperea.

Ei duceau: un sac, drugi pentru ridicat şi aşezat răniţii, felinare şi unelte pentru groapă. Erau lugubri. Păreau nişte ciocli, urmaţi de preotul regimentului care mergea în trăsura de rechiziţie. Acestui grup nu-i lipsea decât glasul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

morţei, *clopotul,* pe care avea să-l înlocuiască *glasul tunului.*

După ei se înşirau sute de furgoane, încărcate nalt cât casa; unele cu bagajul ofiţerilor, — raniţe uşoare — altele cu merinde, muniţii şi'n urmă cirezele de vite.

Infiora acel convoi ce ducea pe unii de voe pe alţi de nevoe, să moară printre străini, între duşmani.

In faţa acestui măreţ şi înfiorător spectacol, automobilul se opri în apropiere. Sutele de mii de capete erau ridicate pentru a privi aeroplanul lui *Vlaicu* cum trecea peste capetele lor; trecu peste acea mare de oameni şi se lasă lin pe pământ, hăt în depărtare unde soarele apusese într'o mare de aur.

Gioni Paclea, cunoscu din depărtare sunetul sirenei automobilului său, şi eşi din mulţime întru întimpinarea soţiei sale. Se urcă şi amândoi intrară în Corabia, încrucişându-se cu automobilele *Statului Major,* care erau încărcate de maiştrii cârmaci: generalul Averescu şeful,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Hârjeu ministrul, Generalisimul cât şi alţii, ieşiau din orăşelul aşezat pe malul Dunărei. D-na Paclea privi cu drag ostrovul de pe Dunăre încărcat cu sălcii pletoase şi care desbină pohoiul apei. Dincolo, era malul bulgăresc, stâncos. Fiorosul necunoscut începea de acolo....

Pentru unii malul potrivnic era duşmanul, pentru alţi inamicul, pentru cei întristaţi însă, umanitatea se întindea peste toată lumea.

In acele câteva zile, până la plecarea lui Paclea, Maria nu avu altă privelişte decât trecerea necontenită a armatei peste Dunăre.

Ei se urcau pe înălţimi şi de acolo puteau privi Dunărea peste care miile de oameni treceau atâta de strânşi unii în alţii, încât păreau că trece Dunărea cu piciorul; mulţimea mistuia prezenţa podului, lucrat tot atât de măestrit, ca şi la Bechet, T.-Măgurele, de pontonierii armatei noastre.

Pe această punte, treceau convoiuri de Infanterie, de Cavalerie, de Artilerie cu tunuri grele. Dincolo de Dunăre, încă-i puteau urmări câtva legănându-se în mers ca holdele în a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

diere; aci se pierdeau după vălcele, colo răsăreau micşorându-se cu depărtarea.

Fiecare însă, oricât de curagios, trecând podul, simţea fiorul morţei, simţea cum se rupe de ai lui, cum îi rămâne tot mai în urmă toţi cei dragi... ţara lui.

Dincolo nu mai era ţara lor pe care călcau trainic şi cu încredere. Pe acolo, tot pasul era măsurat de grijă. Fiecare se gândea la moarte neştiind ce-l va întâmpina.

Cei mai mulţi treceau în răcoarele nopţei, într'o tăcere mormântală. Nu se auzea decât vuetul surd, al acelor sute de mii de picioare

Puntea peste Dunăre, era pentru mulţi de ai noştri, uşa *Infernului* pe care *Dante* citi

«*Per me şi va nella citta dolente*
«*Per me şi va nell'eterno dolore,*
«*Per me si va tra la perduta gente* *).

Paclea, trecând Dunărea, privea ades îndărăt la soţia lui pe care o zărea pe îndepărtarea înălţimelor. Dela o vreme el nu mai

*) *Prin mine ajungi în trista cetate,*
Prin mine ajungi la eterna durere,
Prin mine ajungi la pierdută gintă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

văzu, decât colinele ţărei lui, ce rămâneau tot mai în urmă. Nu se mai uita îndărăt, ci cu capul plecat, mergea în fruntea întregului neam românesc, spre dorita pace.

Cealaltă parte de oştire era mai fericită, trecând pentru a ocupa Cadrilaterul. Ea intră în Silistra în urale de fericire. Locuitorii îi eşiră înainte privind-o ca mântuitoarea lor. Generalul *Culcer* escortat de colegii săi, toţi călări, citi *ordinul de zi* populaţiei adunate pe piaţă, prin care vestea că atât Silistra cât şi întregul Cadrilater, intrau din acea zi sub stăpânirea României. Peste vechiul Dârstor al lui Mircea Vodă, Silistra de azi, strălucea iarăşi, după atâtea veacuri ca un curcubeu de pace, stindardul ţărei noastre; iar strănepoţii celor ce luptaseră alături cu marii voevozi, eşiau cu braţele deschise să-şi îmbrăţişeze fraţii, să-şi dezlege limba, vorbind fără sfială frumosul grai strămoşesc. Pe zi, pe ceas armata ocupa *Delioramnul,* cu liniştea unei ape bine făcătoare care se tot intinde pe câmpii însetate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

V

După plecarea soţului ei, Maria se întoarse, acasă şi, cum puse piciorul în prag ceru corespondenţa. Profira sărutându-i mâna 'i spuse: Bine aţi venit cuconiţă, — apoi adaose: V'a căutat mai în toate zilele un domnişor dela Societatea Crucea Roşie, şi v'a lăsat astă scrisoare, — sfârşi ea scoţând din buzunarul şorţului alb, plicul.

—E dela Radu.. în fine... Dar cum s'ar fi putut să nu găsesc !... Inima 'i bătea cu putere. Acele câteva litere care alcătuiau adresa, o zăpăciseră. Rupse plicul cu o sălbătăcie copilărească — citi:

«*Hèlas! eri am fost după amează, după cum te vestisem, însă nu m'am ales decât cu bătăile inimei. Pe când aşteptam să mi se deschidă uşa şi să te văd* în fine... *deziluzie!...*

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In uşe apăru servitoarea şi cu'n grai hursuz îmi vesti că... plecaseşi la Corabia... Iarăşi dor... iarăşi pustiu în jurul meu!...

Fie-ţi milă, iubito şi vesteşte-mă, îndată ce vei sosi. Cât de fericit voi păşi pragul casei tale, şi când în cuibul tău te voi desfăta în nemărginita mea iubire. Câtă fericire e în libertate... Dar oare satisfacţia pe care ne-o dă o iubire împărtăşită, nu-i ea libertatea, nemărginirea însăşi...».

. . . . . .

Citind rândurile, ea rămăsese în mijlocul antreului. Obrajii ei se înpurpurară, ochii se învăpăiau de lumină, o emoţie dulce o stăpânea.

Zăpăcită, Maria se urni, apoi se opri privind în jurul ei ca şi cum ar fi voit să se orienteze. Văzu scara şi porni a se urca, însă nu avu răbdarea să ajungă sus şi desdoi iarăşi scrisoarea. Urca tot mai a lene treptele, citind, sorbind, rândurile.

Din urmă cineva se suia repede pe când D-na Paclea era în antreul de sus. Profira o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ajunse aducându-i un plic. Cunoscu scrisoarea D-nei Colonel Serea. Citi:

«*Am hotărât ca Duminică, tot cârdul femeesc al regimentului nostru, să plecăm la Constanța, și de acolo cu vaporul până în fața Balcicului. Suntem nerăbdătoare să vedem măcar din depărtare, țărișoara noastră recucerită. Te așteptăm — la mine — ori venim cu automobilul să te luăm?*

Maria se simți fericită de această poftire ce se brodea atât de nimerită situației ei. Cu toată dragostea pe care o avea pentru Radu era hotărâtă să curme și, să nu'l mai întâlnească. Totuși paralel cu porunca înțeleaptă ce-și impunea, ea simțea cum dorul trecea peste toate ca un val ce le nimicea, în atotputernicia sa.

Doamna Paclea căuta să se oțelească, însă negăsind nici un sprijin altul, era mulțumită hoinărind fugarnică de ici colo, pentru a nu fi prinsă de robul atâta de tiran.

Imbrăcată cum se afla, ea se scoborî iarăși, se urcă în automobil, și porni să vestească însăși primirea acelei invitații.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Căldura era năbușitoare în acea zi, așa că Doamna Serea primea în zăvoiul răcoros al grădinei, ce-i împrejmuia cu arbori înalți casa mare cu un rând încăpător pentru stăpâni, iar subsolul cât și mansarda erau pentru servitori. Doamna Serea împreună cu colegele ei, stăteau în umbra răcoroasă primind telegrame dela soții lor, citind jurnalele deja cenzurate. Toate doamnele erau în bluze de borangic străvezii de subțiri, unele cu cebace, altele cusute artistic cu mătăsuri colorate.

Automobilul intră și se opri la scară. Toate doamnele se ridicară, urmând de departe pe Doamna Serea, care plecă întru întîmpinarea D-nei Paclea care se și îndruma spre grădină, urmată de servitoarea ce deschisese ușa la sosirea ei.

Strângându-se de mână, Maria spuse: Doamnă Serea, mă iartă dacă'ți viu în astfel de îmbrăcăminte. Picasem dela Corabia când ți-am primit vestea, așa că m'am grăbit să viu, și însu-mi să-ți mulțumesc. Deci pe mâine, — sfârși Maria, strângând iarăși mâna pe care o ținea încă într'ale ei.

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII DIN CLUJ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Doamnă Paclea — cum — numai o iveală?... Te rog, stai cu noi la dejun. Acum, când suntem burlace, am hotărît ca doamnele din cârdul nostru, care nu au copii, să vie în toate zilele la mine la masă. Astfel ne vom petrece aşteptarea împreună, pe când soţii noştri luptă împreună.

— Primesc cu plăcere — răspunse Maria — însă, dă-mi voe să alerg până acasă pentru a mă primeni de aste haine prăfuite.

— Doamnă Paclea, nu e nevoe. După cum vezi, şi noi am îmbrăcat ce aveam mai ponosit. Oare e momentul să ne mai gândim la toalete şi petreceri când pe acolo... cine ştie!...

— Doamnă Serea, aveţi dreptate, am simţit ceea ce spuneţi cu toată inima. Totuşi, nu găsiţi şi D-tră că sunt prea acoperită de praf?

— Dute în camera de bae, spalăţi mâinile, tergeţi obrazul, scoateţi mantaua şi vino între noi.

— Mă supun — spuse D-na Paclea şi urmată de servitoare, se apropie de automobil, îi spuse şoferului să plece acasă, apoi intră urmată de Soltana în luxoasa casă în stil românesc, al cărui antret era înpodobit cu scoarţe cu ţesă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

turi şi broderii artistice lucrate în vastele noastre ateliere, astfel cum sunt îmbrăcate cele mai multe case din minunatele clădiri moderne.

Maria, ajutată de Soltana, se desbracă, se curăţă, pe când în grădină colegile ei, care se opriseră în cârd la o distanţă fără a fi văzute, eşiră în calea Doamnei Serea, şi împreună se îndrumau în pavilionul unde prânzeau. Masa era aşezată cu zece tacâmuri, şi doamna Serea însăşi mai adaugă unul.

Un copilandru, îmbrăcat în port ţărănesc, alb ca spuma şi încins cu brâu roşu şi lat, se apropiea cu tava pe care stăteau pline păhărelele cu ţuică şi farfurioarele, una încărcată cu bucăţele de pâne mici cât nafora, alta, cu masline şi scobitori pentru a le înfige. Doamnele, fără a băga seamă de câtă importanţă dădea băiatul serviciului la care era pus de curând, se serveau vorbind împreună.

— Maria Paclea e o femeie extraordinară — spuse doamna maior Voianu — el e deja cam bătrânior, ea în toată puterea tinereţei, cu toate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

acestea e foarte corectă. Are flirți, ce e drept... cine nu are?....

— Toate femeile cum se cade — rosti înțepător doamna colonel Deleanu.

— Tu tot răutăcioasă Lio. Nu poți trăi, până ce nu-ți întinzi țăpii ca ariciul — aruncă D-na Serea.

— Când aud așa ceva... Să-mi fie iertat.

— E curios cum unele femei se înrăutățesc înbătrânind — surâse pășind Doamna Căpitan Zelescu, o blondă foarte curtată.

— Dumneata crezi că e răutate, când nu admiți, ca o femeie care își iubește bărbatul, să fie vecinic întovărășită de droaele de flirți?...

— E o distracție — Doamnă Deleanu —. Flirtul e tot ce poate fi mai nevinovat. Privește la Doamna Paclea... mai impresorată decât ea... cu toate acestea...

— Privesc, însă rămân ca Toma necredinciosul.

— Cum ai bănui-o?.. Ai auzit ceva?...

— Nimic. Insă — cum spunea Colonela mai adineaoarea, sunt răutăcioasă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cu toate acestea nu slăbeşti, Lio. Eu presupun că tu faci această cură de răutate cu intenţie, rosti D-na Serea.

— Absolut!... De când m'am îngrăşat mă iubeşte Georges mai mult.

— Domnul Deleanu are gustul oriental, îi place femeia grasă, ear nu de-al de noi slabe.. făcu D-na Zelescu.

— Poţi fi subţire, fără a fi nici grasă nici slabă, bunăoară — se întrerupse Zoe Rozin alunecându-şi mânele inelate pe pieptul cât şi talia Doamnei Nerva.

. . . . . .

Ele erau la al doilea păhăruţ de ţuică, când D-na Paclea apăru limpezită din toate hainele anume pentru automobil. Părea un fluture scăpat din crisalidă. Ea păşea sprinten şi graţios. Prin străvezia bluză de borangic, se vedea frumuseţia bustului şi braţelor ei răsfăţate din dantelele pieptarului decoltat ce-i ascundea numai corsetul. Rochia moale de mătase se lipea pe formele corpului ei sculptural sub paşii grăbiţi. Maria se apropiea de frumoasa grădină,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu crăngile pomilor lăsate spre pământ, încărcate de fructe coapte, şi parcă tot atâtea culori amigeau printre frunzele arborilor cât se izvodeau şi în frumoasele straturi, isvodite şi ele prin cărări galbene de nisip. Maria se apropiea cerându-şi iertare pentru zăbava pe care o pricinuise. Strânse mâna tuturora şi luă păhărelul, mulţumind doamnei Serea care i-l înmână.

— Ce plăcut e să stai la masă afară, şi mai cu seamă în zăvoiul unei atâta de frumoase grădini — spuse D-na Paclea pe când cu toate se aşezau în jurul mesei. Pe aleia din fund două servitoare se apropiau ducând farfuriile cu mâncarea.

— Dar copii, unde sunt? întreabă Maria.

— Când am mosafiri, copiii stau la o parte, cu madama, sunt pe acolo, îi vei vedea după masă. Fetiţele sunt deja mărişoare, şi cum noi vorbim despre multe, găsesc că e mai bine să stea la oparte.

— E germană bona dumitale, doamnă Serea?

— Da Lenuţo, o am de mult.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cu toate acestea acuma sunt la modă englezele.

— Eu am engleză, întrerupse D-na maior Vornea, însă ce se vă spun sunt foarte nemulţumită. Un fel de nebună. Mitică spune, în glumă, că trebue să fie o sufragetă.

— Răutăciosul — spuse D-na Hărneanu totuşi nici mie nu-mi plac. Eu încă nu am nevoe de guvernantă, ai mei sunt prea mici. Până acuma aveam, bonă franţuzoaică, dar le-am găsit, prea arogante. Să-mi spue şi ea ca ori cine *Madame*, aşa sadea... Germanele sunt mai cuviincioase, spun, ba încă la fiecare frază *Gnädige*.

D-na Deleanu zâmbi, îşi atinse vecina cu piciorul, apoi spuse: Dacă n'am fi colege, m'aş simţi foarte jenată între voi, surioarelor. Închipuiţi-vă că copii mei au fost crescuţi de o bătrânică de casă. Credeţimă, am ţinut mai mult să cresc cetăţeni români decât decor pentru palat şi saloane. Iată nenorocirea noastră. De cum încep copiii a gânguri, cea dintâi grije a mamelor din societatea *înaltă*, este de a izola copilul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de tot cei românesc. Il aruncă în braţele unei streine, aşa că mă credeţi, am ajuns să avem o generaţie extraordinară. Un fel de parodie a romanismului prin slugărnicia, de a ne adapta imediat la tot sistemul de viaţă a naţionalităţei ce se aliază la curtea noastră. Anume, nu înţeleg de ce am răspunde, aşa numai decât fiecăruia, în limba lui ca portarii de pe la otelurile mari.

— Ş'anume, doamnă Deleanu, ce rău găseşti dumneata ca şi noi româncele să vorbim mai multe limbi.

— Doamnă Stefani, dumneata rupi firul de unde-ţi convine. Dacă, ar fi numai atât, n'ar fi nimic, însă priviţi ce epidemie s'a lăţit în toate straturile societăţei. Oameni care se trag din ţărani, astăzi nu mai pot creşte copii decât ca putregaiurile societăţei noastre. Această cangrenă a guvernantelor mănâncă zilnic toate sentimentele naţionale. Intrebi dumneata un copil să-ţi spună o poveste românească, habar nu au. Dar ia întreabă-i de câte boacne nemţeşti, ori englezeşti atâta de afară de viaţa şi firea noastră, să vezi câte ştiu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Aci ai prea mare dreptate spuse D-na Nerva. Eu îmi cresc copilaşii singură, împreună cu soacrele noastre. Nu m'am lansat în apucăturile hailaifului. Se aude că principele Carol se însoară cu o rusoaică. Acum avem să fim *a la russe*, să mai vezi ce invazie de rusoaice or să vie, căci de sigur, va fi *de modă* şi limba rusească cât şi creşterea rusească...

Toate râseră privind la D-na Nerva care urmă:

— Nu le place ce-i românesc decât pentru găteală şi asta nu de mulă vreme. Ţesături, cusături, restul e înstrăinat cu desevârşire. Aceste guvernante, fie germane, fie engleze, deprind pe copii cu literaturile lor; şi cum fetele D-v. îşi *învaţă* limba ţărei la urmă, pe când ar trebui *s'o ştie* la început, tocmai la urmă rămâne şi tot ce-i românesc. Ştiţi şi D-tră cum o vorbesc cu toatele şi cum o apreciază. Le-auzi spunând fără nici o ruşine că nu *citesc românește*.

— E prea adevărat doamnă Nerva însă, ce se facă o biată fată când intră într'un salon

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și nu știe germana și engleza... Cine vorbește românește? E trist, dar e astfel spuse D-na Căpitan Zeneanu.

— Nu te contrazic — răspunse Doamna Deleanu, trăgând în acelaș timp cu coada ochiului la D-na Paclea care părea absorbită cu totul de gândurile ei — însă ce e trist, este că și noi burghezimea, unele cu obârșii de pe la țară, și cu toate aceste ne-a înghițit acest străinism copleșitor. Și nu era de ajuns, hai și D-ra Văcărescu înființează *Analele*, unde musai toate trebue să se petreacă în franțuzește. Nu putea să facă o instituție românească?

Dar cine ar fi mers, dacă era în românește.

— Vă rog, nu vă prea încruntați, D-ra Văcărescu tocmai vrea să combată acest nou sistem de educație și să ne aducă la educația franceză pe care a primit'o toate mamele noastre. Și mă credeți, era distinsă toată generația trecută... Cu toate că scrie în limba franceză D-ra Văcărescu, e foarte româncă în sentimentele ei — spuse D-na Vornea, roșie de câte înghițise indirect.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu-mi pare. Când citii *Sorcellerie* de D-ra Văcărescu şi *Haiducul* de Bucura Dumbravă, pe care o ştiu că e de origină străină, m'am întrebat care din acestea două sunt neaoşe române. D-ra Szekulici cunoaşte poporul şi'l vede în cea mai leită icoană — spuse D-na Stefani.

— Dar ştiţi cum am eşit în străinătate după aceste două scriitoare de mare talent? — spuse zâmbind D-na Serea—. Prin D-ra Văcărescu care se ocupă de ţigani în romanul ei, toată lumea străină crede că poporul român e ţigan. Iar prin Bucura Dumbravă care tratează numai de haiduci, toată lumea crede că poporul român e alcătuit numai din bandiţi. Au ajuns la concluzia — defavorabilă nouă — anume că românii sunt un popor de *bandiţi ţigani.*

Inventii! Inventii! Şi apoi ce degradare e să fii ţigan. Sunt inteligenţi, talentaţi — spunea D-na Deleanu, pe când celelalte râdeau încă, ceeace făcu atentă şi pe Maria privindu-le, şi zâmbind şi ea, pentru a ascunde distracţia din care se trezise.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

A!! şi toate doamnele priviră spre poartă, când Maiorul Oltea intră călare. Mişcarea şi esclamaţia o interesă şi pe Maria care privi într'acolo.

— Ce bine-i să-ţi ai bărbatul la forturi, Doamnă Oltea.

— Da, vine destul de des — răspunse ea — pe când cu toatele se ridicară înaintând repede în curte. Copii şi alergară în jurul lui, cum rămăsese călare şi salută femeile cari îl împresurară şi ele.

— Veşti bune? Intrebă D-na Serea.

— Astăzi s'a ocupat tot Cadrilaterul, răspunse Oltea cu chipiul în mână.

— Ura!... răcniră femeile şi copii.

— S'a nimerit — spuse doamna Serea. — Pe mâine am proectat o plimbare până la Constanţa şi de acolo până'n faţa Balcicului.

— Veţi privi deja ţărmul României. La-revedere. Alerg, căci am un ordin, dar trecând pe aici nu m'am putut opri să nu vă vestesc. Vă mulţumesc Doamnă Serea, pentru ospitalitatea pe care i-o dai soţiei mele — şi, dând pinteni calului ce sforăia jucând pe loc, dispăru pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

când doamnele se întoarseră iarăşi în răcoarea crângului urmându-şi cina.

Maria petrecu toată ziua în tovărăşia colegelor ei. După prânz cele tinere se recreiau, plimbându-se prin răcoarele grădinei, vorbind despre jurnalele de modă, de pălării, şi unele exprimându-şi părerea de rău că nu puteau purta toaletele elegante ce le făcuseră, totuşi se mângâiau că mobilizarea nu va aduce nici o jenă, că va fi de scurtă durată, şi că ele vor putea purta rochiile.

Cele mai în vârstă, ca şi cele serioase rămăseseră în jurul mesei. Unele fumau ţigări, altele beau cafeaua neagră şi liquer-ul, şi toate ascultau pe D-na Stefani care urmă:

Cât de bine şi în voie petrecem între noi şi când îmi închipui că mâine suntem iarăşi invitate să lucrăm la palat!...

— Doamnă Stefani, întrerupse Aura Storian, eşti extraordinară. Eşti poate singura femeie de militar care te abaţi cu atâta desgust, de cele ce ne sunt impuse.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mă dau prinsă. Aşa e. Nu 'mi place atmosfera care micşorează totul în favoarea ei.

— Aci ne-a combătut Dina, spuse glumeţ D-na Serea. Imi amintesc o citire interesantă, în care istoricul Alexandru Sturdza, observă că atmosfera noastră are proprietatea de a mări în soare-amiază.

— Doamnă Serea, ce fericire ar fi să ne găsim iarăşi în atmosfera ţărei noastre — spune D-na Stefani zâmbind şi ea pe când colegele râdeau privind-o cu înţeles.

D-na Stefani deveni iarăşi serioasă şi urmă.

— Aşa e surioarele mele, însă ce e bine făcut, nu se mai poate preface. Nu uitaţi că mi-am făcut educaţia în Elveţia, că am fost mai întâi soţia unui jurnalist, că acel om inteligent era înfocat republican, şi că tinereţea mea s'a cimentat în astfel de idei. Mă credeţi, când mă duc la Palat, îmi aduc aminte de anii copilăriei mele, când mă ducea mama la biserică, mă închina la toate icoanele, mă făcea să sărut mâna la toţi popii şi dascălii şi să cred în câte parascovenii toate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mă rog — întrerupse D-na Zeneanu cu'n gest, parcă ar fi recomandat'o colegelor sale — Domnia-sa este *libre penseur*, după cât vedeți și republicană.

— Doar și regele și regina sunt republicani — insistă D-na Stefani.

— Cum? Au înebunit?

— De loc. Tocmai ca persoane înțelepte merg cu viitorul. Sunt republicani *in principiu*. Acum începem noi a fi, mai regaliști decât regii însăși — sfârși D-na Stefani.

— A! *in principiu*, exclamă D-na Zeneanu. Apoi draga mea, *una e să vorbești de moarte, și alta e să mori*, spune proverbul italian. D-ta ești convinsă, ești revoluționară în puterea cuvântului. In fine femeie cu idei noi.

— Da, cu idei noi, însă într'o lume veche — adause D-na Stefani.

— Se poate — reluă D-na Zeneanu — lumea e veche decând lumea și, totul se va învechi cu lumea. Noi ținem la tradiție. O națiune nu poate exista, fără de tradițiile sale cari o caracterizează. Suntem fericite astfel cum ne aflăm.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Se prea poate — urmă D-na Stefani, — cât pentru mine, nu sunt de loc naţionalistă, ci patrioată. Naţionalismul duce la barbarie, la sălbăticie prin cenzură; pe când patriotismul, cuprinde umanitatea şi e accesibil evoluţiunei.

— D-na Stefani nu face parte din societatea femeilor ortodoxe? întrerupse D-na Nerva.

— Nu Doamnă, de oarece mai în toate casele ortodoxelor, copii sunt crescuţi *acasă*, de guvernante străine.

Cu toate acestea au săvârşit fapte de admirat. Au înfiinţat grădini de copii, un liceu pentru fete — spuse D-na Nerva.

— Se poate, însă eu le admir dela distanţă — respunse D-na Stefani, pe când cârdul tinerelor se tot adunau de prin răcoroasele alee, când D-na Nerva cu obrajii împurpuraţi schimbă repede subiectul conversaţiei.

— Lucrăm aici, sau în casă Doamnă Serea?

— In casă, scumpele mele. Avem de croit şi cusut cămăşi şi halaturi pentru ambulanţă, aşa că avem nevoe de o altfel de masă, şi de maşini de cusut. Ş'apoi, ia priviţi la cer.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— A! iar o să plouă. Ce vară uricioasă — spuse D-na Deleanu — și când mă gândesc la ai noștri! Merg prin ploae, dorm în ploae, mănâncă în ploae. — Și'n mulți din acei ochi, ce se uitau la norul în care se brăzdau șerpuiri de aur, străluceau lacrămi.

— Acum duc ei viața de soldat. Oare, când se va isprăvi cu această urgie a războiului? — rosti D-na Nerva.

— Cine știe! — șopti cu desnădejde D-na Serea.

Acum, mă crede le-am dat toate pe una singură. Mă tem mai mult de holeră decât de atac.

Toate tăcură și privind în jos urcau treptele, intrând în răcoarele spațiosului antreu, unde era așezat tot ce le trebuia pentru lucrat.

Unele croiau, altele înseilau, o seamă coseau la mașine, când D-na Nerva, apropiindu-se de o mică bibliotecă, scoase o carte și alăturându-se spuse: E momentul să-l citim pe Alexandri, poeziile sale eroice sunt neîntrecute.

— Sunt și dintre poeții actuali care au scris lucruri admirabile — spuse D-na Rozin.

— Le-am citit cu toate și, tocmai voi să-l

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

citesc pe Alexandri, pentru ca să nu fie prea eclipsat de generaţiunea tânără a poeţilor. Să vă citesc *Peneş Curcanul.*

Murmurul vocilor tăcu deodată când D-na Nerva, maestră în ale citirei, începu:

Plecat'am nouă din Vaslui,
Şi cu sergentul zece,
Şi nu-i era, zău, nimănui,
In pept inima rece.

. . . . . .

D-na Deleanu nu se putu opri şi şopti vecinei —Acum aşi putea jura şi eu, că dintre noi toate, Doamna Paclea îşi iubeşte mai mult bărbatul—.

Vecina privi la Maria, cum rămăsese pe gânduri cu lucrul pe genuchi.

Când porniră acasă, era târziu, aşa că eşiră în cârd, şi se alegeau grupuri, încotro le era drumul.

D-na Paclea fu condusă de doamna Ulea. Era aproape miezul nopţei, când Maria stinse becul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi rămase cu ea însuşi. Cu toate că era atâta de târziu, totuşi nu o prindea somnul. O luptă tirană se petrecea între voinţă şi dorul ei.

— La ce sfârşit..! cu bună seamă că nu eu îl iubesc mai mult pe Radu... Nu m'aş despărţi nici odată pentru dânsul... şi acum? aşi putea fi atâta de criminală... Gioni?... nu el, mi-a dat toată fericirea în care mă aflu astăzi...

Totuşi dorul răsbătea... şi atunci parcă, s'ar fi îmbrăcat, parcă s'ar fi dus pe jos până la casa lui... — Nu aşi intra, însă l'aşi vedea... Şi apoi dacă m'aşi întâlni cu el?... ce-ar fi?... Cum? nici să nu-l mai văd!... nici să nu-i mai vorbesc nici odată!...

Işi luă pernuţa şi o strânse lângă capul ei... Parcă dorea iarăşi să o cuprindă cu braţele lui desmierdătoare, să simtă pe gură lipindu-se caldele buze, să-i audă glasul lui plin. Ce frumos suna graiul lui Radu... Părea că trece vântul prin arbori tufoşi de frunze... Gioni?.. avea graiul aspru, părea că suflă vântul prin crengi uscate... Se hotărî ca, întorcându-se de la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Constanţa, să'l primească... — Să vorbească ca doi prieteni.

Astfel, împăcată cu ea însăşi, adormea în braţele ce-o cuprindeau tot mai aevea în dulcea desmierdare. Simţea tot mai calde buzele lipindu-se de gura ei; auzea tot mai clar acel grai plin ce suna ca vântul printre arbori tufoşi de frunze.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VI

D-na Paclea, reîntorcându-se dela Constanţa lăsa pe la casele lor, colegele cu cari călătorise împreună, şi astfel făcu drumul mult mai îndelungat, oprită adesea de cunoştinţe, cari întrebau unde fusese. Fiecare auzind că au văzut de pe mare Balcicul, întrebau curioşi despre înfăţişarea acelor locuri.

— Numai în Algeria am admirat astfel de frumuseţi — spuse D-na Paclea. — Noi suntem deprinşi cu peizajul muntelui şi al pădurilor, supra îmbelşugat în coloritul variat al sezoanelor. Pe *coasta de argint* peizajul are ceva clasic; superioritatea nudului prin simplicitatea liniilor. Din depărtare vezi oprindu-se parcă în zidul stâncilor uriaşe albe şi goale, două nesfârşituri albastre, unul e viforoasa mare, celalt, liniştitul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cer. La poalele stâncilor ca de argint, se adăpostesc frumoase sate şi orăşele ale căror clădiri amijă prin verdele grădinilor. Un adevărat rai pământesc.

Fiecare la rândul său spunea mai acelaş lucru, stârnind curiozitatea tuturora prin frumuseţile povestite.

D-na Paclea ajunse târziu acasă. Silueta Profirei, de departe, parcă-i spunea că o aşteaptă o veste.

Acum, Maria ajungea obosită, după atâta alergătură pentru a nu fi prinsă. Nu se dăduse de bună voie însă, simţea cum cade, era învinsă, îl dorea mai puternic ca nici odată, suferea, răcnea în ea însăşi. Cât e de pustie casa fără de Gioni!... de ce nu-mi simţ şi sufletul tot atâta de pustiu de Radu!

Se tânguia, se văeta, simţea cum totul plânge în fiinţa ei. Incepea a se teme, simţind că nu se mai poate încrede în puterea ei, văzându-se şi părăsită de persoanele cari o înconjuraseră până atunci, lăsând'o astfel pradă dorului fatal. Vedea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că numai are nici un liman, decât braţele lui drăgăstoase.

Profira îi înmânâ scrisoarea. Maria, citi cu bătăi repezi de inimă.

— *Scumpa mea, sunt martirizat de atâta tăcere, cât şi de lipsa fiinţei tale. In toate zilele, merg să cerşesc veşti dela tine, şi în toate zilele mă întorc tot mai îndurerat. Poate mâine, va fi ziua mântuirei. Poate mâine voi avea norocul, să te văd, să te aud, să te cuprind în braţele mele, şi să te îmbrăţişez, cu nesaţiul dorului însetat de fiinţa ta.*

După amiază mă îndrum către tine, căci oarece sunt foarte ocupat dimineaţa prin înlocuirea mai multor colegi plecaţi în război.

Sper că astă dată, pot să-ţi spun la revedere, dar... ce sunt aceste cuvinte seci pe lângă întâlnirea noastră!...

Radu.

Citind rândurile Maria părea că se află în sfiala unei întâi întâlniri. Totuşi dorul o zorea îi era cu neputinţă să mai rabde acea stare

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ei şi? ce crimă?... Am să mă întâlnesc aci la mine... Avem să vorbim ca doi prieteni... Va veni şi el ca alte multe persoane.

D-na Paclea, se înputernicea şi era sigură, că dorinţa lui Gioni va fi îndeplinită, că va fi serioasă după cum se cădea să fie, în acele triste momente... totuşi şi dorul ei cerea partea lui de mângâere măcar, dacă nu de satisfacţie.

Acea noapte fu un iad de grea încercare, dorul isbucnea ca o flacără, mistuind totul în puterea ei.

A doua zi se trezi târziu, era aproape vremea prînzului de amează, şi Maria privind ciasul simţi o nespusă mulţumire, văzând că nu mai avea mult de suferit.

Cu cât ceasurile înaintau, cu atât D-na Paclea se zăpăcea mai mult.

După dejun, se îmbrăcă cu cel mai frumos halat, alb, scăldat în dantele. Părul ei întunecat era stăpânit pe frunte de un cerc de aur, cercuri de aur pe amândouă braţele, iar în jurul gâtului un lănţuleţ, de care atârna o boabă de mărgăritar.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

D-na Paclea se privea adesea în oglindă, și era fericită văzându-se atât de frumoasă.

Scăpăra de nerăbdare. — Oare, la ce oră anume va sosi? —

Ea trecu în salonaș. Storurile erau lăsate și lumina se cernea numai prin dantela ce le termina. Verdele deschis, al pereților era înflorat cu crizanteme albe, din aceiași mătăsărie ca și mobila Louis XIV. Sub lumina amiji, culoarea părea mai palidă, bronzul mai stins.

D-na Paclea se afundă în pernile moi al unui fotolui, privind acele câteva tablouri de maeștri celebri, și foarte adesea părea atentă, însă, vieței ce vibra afară.

De odată ochii se deschiseră mari, sângele pieri din față, D-na Paclea se ridică, făcu un pas, apoi se trase iarăși îndărăt, rămânând neclintită ca o strajă. Sunase la scară.

Era pentru întâia dată când Radu intra în casa ei.

Profira vesti că domnul dela societate, avea să-i vorbească ceva.

— Să intre, — spuse D-na Paclea îngăimat de bătăile inimei, și rămase în loc cu ochii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aţintiţi într'acolo de unde se şi auzeau sosind paşii lui.

Uşa se deschise, şi în ochii ei ca şi 'n întreaga-i simţire nu mai era decât Radu.

Cu privirea învăpăiată, cu un surâs dureros, cari destăinuiau suferinţa şi bătăile inimei, Radu palid ca şi Maria se apropie, îi sărută cu patimă mâna pe care o ridică la buzele lui, cum rămăsese cu braţele în jos.

Uşa se închise. Ei rămaseră singuri. Radu o cuprinse şi cu pasiune o sărută înăduşit de nenumărate ori, pe ochi, pe buze pe gât, pe când Maria se îmbăta tot mai mult cucerită în delirul acelei nespuse fericiri.

— Acum eşti numai a mea Mario. Suntem alături fără de nici o sfială. O! dacă nu s'ar mai întoarce!...

— Răutăciosule — şopti ea păşind dusă de Radu, şi se aşezară pe canapea.

— Răutate, nu, însă cruzime. E singura fiinţă care a-şi vrea să o văd dispărând dintre noi, şi dacă nu s'ar putea astfel, fie şi din lume. Cum, tu nu-ai vrea să rămânem sin-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

guri? — şopti el cuprinzând'o şi alipindu-şi capul de pieptul ei cald de voluptate. Amândoi tăcură, era momentul suprem când graiurile nu mai au ce spune, când totul se simte fără a se putea tălmăci. Radu îşi deslipea câte o clipă braţele pentru a putea strânge iarăşi lângă el fiinţa adorată, inima care svâcnea atâta de puternic sub obrazul, sub buzele lui.

— Fă-mi şi mie partea acestei fericiri. Lasă-mă să-mi plec şi eu capul pe umărul tău după atâta dor — murmură ea, pe când Radu şi-o alipea nespus de drăgăstos pe pieptul lui, lângă capul lui. Buzele ei ca prin farmec se alipeau iarăşi de gura lui, şi iarăşi remâneau îndelung fără a-şi spune nici un cuvânt. Nu mai gândeau, nu mai vorbeau — iubeau.

Cu capul plecat, pe umărul lui, Maria nu se mai gândea decât la el, pe când o săruta trecându-şi degetele albe prin întunecimea părului ei. Respirau atâta de aproape. Maria îşi trăia iarăşi viaţa celei mai scumpe realităţi.

— Mario când gândesc că s'ar putea să se reîntoarcă şi iarăşi....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ne va alunga în odaița noastră, în cuibul fericirei noastre, — șopti Maria, pe când un tăiuș dureros îi brăzdă gândirea. Cum poți gândi atâta cruzime, tu care ești numai iubire?

— Iubirea e și voluptate Mario, și cruzimea cuprinde multă voluptate. Mă crede, că e adevarată zicătoarea, că te-aș mânca sarutându-te. Sărutarea e un rest canibalic. Când te sărut, te-aș mușca, te-aș mânca Mario. Tu nu mă iubești cu atâta putere, cu câtă te îndrăgostesc eu. Tu nu ești în stare să faci nici o jertfă pentru mine.

— Nici una, decât sa mă dau ție trup și suflet.

— Da, iubirea ta nu e sinceră. Eu te îndrăgesc cu cel mai desăvârșit amor, și Radu 'i astupă cu o îndelungă sărutare buzele ce se desprinseră pentru a protesta. Ființele lor vibrau sub cutremurul acelui neînțeles, care trăește taina vieței până'n nemărginire.

Maria se desfăta iarăși în suava desmierdare a mânei lui, a privirei, a sărutărei a șoaptelor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

acelui glas cuceritor, prin care Maria învăţase tainele frumuseţei limbei strămoşeşti.

La scară sună.

Ei tresăriră şi cu o expresie de contrarietate se priviră.

— N'ai dat ordin să nu primească? — întrebă amărât Radu.

— Cum era s'o fac... S'ar fi presupus ceva — îngăimă Maria, pe când se deprindeau unul de altul privindu-se îndureraţi. Se ridicară zăpăciţi, se priveau nedumeriţi.

— Vino în asta seară la *noi acasă;* aci parcă am fi într'o biserică. Acolo nimeni nu ne desparte.

— Ai spus cuvântul — şopti ea, pe când în mintea ei fulgeră amintirea lui Gioni.

— Ei rămaseseră în picioare, faţă în faţă, Profira vesti — D-na Soldini.

Radu îi sărută mâna pasionat şoptindu-i *în astă seară*, pe când se auzea foşnăitul mătasei în paşii greoi, a voluminoasei mosafire care urca încet scara. Ea încă era în antreu, când răspunse amabilei salutări a lui Radu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932*

Vulpian care ieşia, furişat o clipă de privirea ageră a experientei bogătaşe.

Maria încă 'şi potrivea părul în oglindă, când D-na Soldini umplu deschizătura uşei prin magestrala ei persoană.

— Bine te-am găsit D-nă Paclea. Insfârşit astă Miercuri, eşti acasă.

Maria avu o expresie de surprindere. Uitase că în acea zi era o Miercuri. Nu era pregătită cu nimic. Zăpăceala ei cât şi expresia ciudată a figurei surprinsese mosafira, pe când se îmbrăţişeau şi o făcu să adaoge.

— Ai primit vre-o veste, prin tânărul care ieşia de aci?

— Da răspunse D-na Paclea — simţind că se dă de gol. — Vine dela Corabia şi mi-a spus că ai noştri sunt deja departe, în Bulgaria.

— Ce situaţie grozavă — spuse D-na Soldini, — să nu ştii unde se află.

— D-nă Soldini, nu se poate şti nimica. Primesc telegrame, aflu că e sănătos; însă nu ştiu nici unde e, nici unde să scriu. Cărţile poştale, anume, port numai ştampila regimen-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tului, fără nici o altă lămurire de unde au plecat. Scrisori închise nu primește nimeni, de oarece, toate sunt citite, cenzurate și apoi trimise.

Pe când D-na Paclea vorbea, D-na Soldini o privea, și atât expresia cât și zăpăceala îi spuneau că după acest război, se va declara ceva...

La scară iarăși sună, fără însă ca D-na Paclea să mai simtă vre-o emoție. Alte Doamne intrară, pe când Maria îi făcu semn Profirei. Ea înțelese și cum știa că nu sunt pregătite cu nimica, alergă la telefon și vesti cassa Rigler, să trimeată ce aveau nevoe.

In salon, lumea se înmulțea pe când D-na Soldini, spunea: — Acum începem a petrece cu totul oriental. Iată-ne numai între femei. Mă credeți, dacă tot astfel e și feminismul, apoi lipsă...

— Sunt asemănări, însă și diferinți — spuse D-na Pangal — asemănări ca grupare, însă, nu și ca expresie, de oarece femeile orientale sunt roabe, ear feministele sunt independente.

— Orice mi-ai spune Doamnă, găsesc că e groaznică o societate numai de femei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi de ce nu găsiţi tot atâta de groasnică o societate numai de bărbaţi?

— O societate unde sunt numai bărbaţi, e ceva sălbatic, însă societatea numai de femei, pare ceva trist.

— O idee, Doamnă Soldini, nedeprinderea joacă cel mai mare rol în toate începuturile — insistă D-na Pangal, pe când Maria Paclea asculta pe D-na Sandu care 'i spunea, că ea nu-şi are în război numai soţul ci şi holteiul cât şi fratele.

— Patria recunoscătoare, — rosti Maria surîzând.

— Dar, patria e recunoscătoare tuturor acelor care merg să moară, fără a se gândi la ce las în urmă — spuse D-na Pangal cu ton doctoral.

— E uşor de vorbit eroic dela distanţă. Eu însă, tremur ca frunza când cuget că ar putea fi adevărate toate cruzimile auzite — spunea cu graiul în lăcrimi, tânăra D-nă Bujor, de abea măritată.

— E fapt — adause D-na Bălian, monstruo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zităţile bulgarilor au ajuns la culme. Bărbatul meu îmi scrie prin cineva, mister, că la prizonierii bulgari, pe cari i-au făcut ai noştri, le-au găsit în sân mâini de copii tăiete; şi la întrebare, au răspuns că, le tăiaseră acele mânuţi copiilor greci şi turci, pentru a le avea ca talisman purtător de noroc în războiu.

— Vai ce grozăvie! — răcni D-na Valer — şi căzu în speteaza scaunului palidă ca moartea.

Şi când îmi închipui că ai noştri, se poartă atât de cavalereşte! Inchipuţi-vă, că-i dezarmează numai, şi apoi le dă drumul la toţi prizonierii bulgari.

— S'au eliberat şi toţi prizonierii turci găsiţi la bulgari de armatele noastre — adause D-na Pangal — Mai dăunăzi au plecat — graţie nouă — o mie către Constantinopol.

— Nimeni nu se plânge de ai noştri, toată lumea vorbeşte de bine, toate jurnalele europene ne laudă tactul şi atitudinea, şi reiese atâta de defavorabilă Bulgarilor, puratrea lor sălbatică.

Cruzimele săvârşite în acest războiu sunt de nedescris.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vă rog mai luați alt subiect, toate dintre noi nu suntem femei de militari — spuse îndurerată D-na Valer. — Militarii ca și doctorii vorbesc de cruzime și moarte cu indiferență.

— Da, D-nă Valer; cu indiferența cu care își dezvălesc pieptul în fața morței — spuse D-na Pangal pe când D-na Soldini schimbă tonul.

— Aud că femeile bulgare, chiar fericite își trimiteau la luptă soții, îmbărbătându-i să moară pentru țară. Se zice că ar fi atâta de mojici, încât, ele sărmanele ar fi fericite să rămână singure.

— Izbânda feminismului

Acum toate zâmbiră cu înțeles, pe când servitoarele aduceau pe tave înghețată și băuturi răcoritoare.

— Să eșim pe terasă, a apus soarele — zise D-na Paclea, și pe când servitoarele deschideau larg ușile pe unde năvălea lumina, doamnele una câte una eșiau pe terasă.

Soarele asfințise ducând lumina, însă lăsând

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cerul într'o boare de aur ce scălda orașul și dădea clădirilor ceva poetic, ca de basm.

Ele admirau împreună când clădirile ca de marmoră, când cerul care părea o cupolă de aur.

— Frumos e apusul în București,—spuse D-na Soldini, și pe când toate admirau, Maria se furișă o clipă, și trecând în camera ei de culcare căzu pe un fotoliu obosită de toată încordarea pe care o făcea, și de emoția ce o stăpânea încă.

Radu îi spuse, *la revedere în căsuța noastră.* Inima ei răcnea, murea după acea întâlnire; totuși mai găsea încă putere, puterea de a-și mări tot mai mult durerea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VII

Dela fereastra unei căsuţe depărtată de centru, Radu privea şi el, când frumosul apus în cerul ca de aur, când pomii şi florile grădinei, când mormintele de peste drum îŭ jurul bisericei, ce pe acolo domina casele din preajma ei, nu era tupilată de clădirile mari ca în centrul oraşului. Lumea, mai cu seamă femei, intrau pentru a se ruga pentru cei duşi în război.

Radu, privea la toate ce-i stăteau sau treceau pe dinaintea ochilor, însă, totul se topea într'un fel de umbre. In lumina gândului său nu era decât Maria, Maria a cărei fiinţă îi cuprindea cugetul şi simţirea. Totuşi, parcă se lăsase o negură, parcă nu o mai vedea pe Maria atât de aevea ca odinioară.

De când păşise pragul casei D-nei Paclea,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Radu se descurajase. Simţea cum toate planurile sale se prăbuşesc. Incepea să-şi simtă situaţia; până mai adineaorea nu simţea decât dragostea.

Cum să mai îndrăznească să-i ceară să se despartă, ei, care trăia în luxul princiar; pe când el nu dispunea decât de 300 lei lunar, leafa lui.

— Dacă ar fi fost ea bogată, însă îşi amintea, că, odată, Maria îi spusese, — privitor la mica lor odăiţă — că e deprinsă, de oarece se măritase săracă.

Ce-l durea însă mai mult, era impresia fiinţei ei însăşi după acea scurtă întâlnire. Ţinuta ei, graiul ei îngândurat, dădea pe faţă adâncuri sufleteşti viforoase; cu toate că inimioara-i bătea puternic sub culcuşul drăgăstos pe care îşi alipise fruntea. — Radu oftă.

Nu se temuse atâta de Paclea când prezenţa lui era ca o vrajbă între ei, cum se înfricoşa acum decând dispăruse dintre ei.

— Ce s'o fi petrecut între ea şi el la despărţire!... S'ar putea ca adevărata ei iubire să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fi fost și să fie dânsul, pe când eu o trecere de timp, un capriciu, o necesitate a tinereței ei... Dacă ar fi astfel.... pe când eu o iubesc cu toată simțirea, cu toată ființa mea... Și gândul lui Radu sub impresia îndoelnică, parcă nu mai putea răsbate înainte, se opri și cu încetul prinse a-și reaminti întâia lor întâlnire, atunci când o văzu pentru întâia oară, în saloanele D-nei Urcari. Sfiala lui de ai vorbi, și apoi acel avânt când inimile lor începură a se înțelege... Prima lor apropiere, eșind de acolo în una din Joile atât de așteptate, pe o ploaie torențială. Maria venise pe jos, așa că luă o birje, și cum el cerșea un mic colțișor, ea îl luă alăturea... și cum conducea el birjarul.. ei se treziră la mica căsuță... O! acea întâi întâlnire... timiditatea ei feciorească, rușinată de acea dragoste ce-i întrecea voința trezind o viață nouă.

Radu tresări neplăcut din gânduri. Nu cugetase nici odată la cele ce trecuse, atât era de cuprins de ziua de mâine și de fericirile ei.

— Să fie preludiul inconștient al sfârșitului?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Deja amintirea!... Cât de fericit fusese până mai adineauri când zilele curgeau lin ca și iubirea, și cum singura grije a necunoscutului din cugetul ei, schimbase acest balsam de viață în tortură de moarte. Scria versuri disperate, nebune...

Mintea lui făurea mii de gânduri într'o clipă și în nerăbdare-i să pice mai curând seara, ar fi dorit să se afunde în haos cât mai repede lumina soarelui, pentru a vedea răsărind steluța lui care lumina la fereastra căsuței dintre pomi.

— Răbdarea liniștește — își spunea el — stând ca'n contemplație.

Se făcu și noapte, și Radu Vulpian plecă în spre îndepărtata căsuță. Pășea repede și o rană i se deschidea tot mai dureroasă cugetând, că viața lui întreagă, nu va avea parte decât să bată acest singur drum, și să'i fure soțului ei, câteva clipe din deplina'i fericire.

Ridică fruntea, se apropia, însă în depărtare nu se vedea zarea celei mai strălucitoare lumini. Fereastra era întunecată. — Poate e în întârziere — o fi reținut'o cineva —.

1868 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ajunse. Sună. Femeia care'i închiriase casa își apropie pașii, îi deschise ușa rămânând locului cu o lumânare în mână. Fără grai, ea intră în odăița curată ca o chilie, și în care se încuibase mirodenia florilor de mușcată cu care ierau iezite zăbrelele ferestrelor.

Aprinse lampa, ștergându-și mereu ochii.

— Ai vre-o supărare cucoană Săftico?

— Cum de nu boerule. Astăzi mi-a plecat cel de pe urmă băiat în război, adică la moarte — oftă ea din adânc.

— Să nu aibi grije. Nu are să fie război Oștile noastre s'au dus, tocmai pentru a pune capăt războiului.

— Crezi... strigă bătrâna — și ochii ca și gura se deschiseră privindu-l.

— Sunt încredințat. Dar oare de ce nu mai sosește tovarășa?!..

— De, știu și eu?... Nu cumva i-a plecat și ei cineva în drumul morței?

— Acela-i drumul veciniciei — cucoană Săftico — apoi gândi — de nu s'ar mai întoarce, de ar rămânea o vecinicie soțul ei — și privind-o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cum furișa o lacrimă 'i spuse. — Te rog dă drumul la o fereastră, mirodenia florilor e prea îmbătătoare.

— Safta, trase în sus un mic zăvor, și dând brânci ferestrei, aerul intră mai cald ca'n odae, însă mai curat. — Ia spune-mi cocoane, e măritată, văduvă, fată mare? N'am putut'o zări de fel, niciodată. Vine îmbrobodită ca o cadână.

— E o cadână — murmură el îngândurat, și scoțând ciasul dela brâu, îl privi și se neliniști — Deja nouă ceasuri!..

— Să-ți dau cu cărțile, ori să-ți fac o cafea neagră, și să-ți ghicesc în drojdii, așa cum îi făceam și doamnei, până ce veneai dumneata.

— Dacă vrei fă-mi o cafea, însă fără a-mi ghici în ea.

— Și de ce te ferești, doar vei fi știind și dumneata că *Anica* cărturăreasa dela Iași, i-a prevestit lui Cuza că are să fie *Domnitor* și îndată ce s'a suit în scaun, Vodă Cuza i-a cumpărat Anicăi o casă pe Socola, în care mai trăește și astăzi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dar de domni mai prevestește?

— Ei! ce vorbești dumneata. Unde se mai află un Cuza-vodă, boerule!...

Radu surâse, privind femeia cu care vorbea mai totdeauna cu plăcere, până ce auzea degetul cel drag bătând pe din afară în geamul ascuns de pavăza unei perdele dese.

Se făcură zece, Radu băuse cafeaua, și Maria tot nu venea. S'o fi întâmplat ceva. Mai totdeauna ea era cea dîntâi venită. Am să-i ies înainte — își zise Radu simțind că nu mai e în stare să stea locului așteptând'o. — Mă duc la ea, dacă cumva vine în urma mea, să-i spui că nerăbdarea m'a dus întru întâmpinarea ei. —Grăind acestea, Vulpian porni privind cu luare aminte la siluetele de femei ce întâlnea în drum. Dela o cale, se urcă în singura birje rătăcită pe acolo, și tot drumul era numai ochi privind în toate trăsurile cu care se încrucișa în lungul drum. Se coborî și dădu drumul birjei în apropierea casei ei. Din depărtare îl surprinse bezna.

Se apropie, sună odată, așteaptă, apoi sună

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

iarăşi şi aşteptă, însă ţipenie de om nu se arătă. — A plecat iar şi cu toate slugile!... Poate fiind singură o fi luat'o vre-o cunoştinţă să prânzească la ea. De bună seamă va sosi mai târziu... Voi aştepta-o — şi Radu fără a-şi da seamă începu a se plimba de-a lungul casei ei. Ar fi fost în stare să se culce pe trotuar pentru ca să se simtă măcar aproape de ea.

— Ce s'o fi plimbând ăsta atât de sistematic! — spuse un domn care se oprise pentru a vorbi cu altul de o afacere în privinţa aprovizionărei armatei.

Vulpian auzi, şi fu surprins văzând că se ascunde întocmai ca şi struţul. Privi în juru-i. La colţul stradei, o mică berărie. Se îndrumă, se aşeză şi porunci o bere, furişind necontenite priviri într'acolo, la casa ei, doar va zări o lumină, în jurul casei, doar va vedea o mişcare. Nimic.

In apropiere, un gramofon răguşea frumosul glas a lui Carusso.

— Ce grozăvie şi cu gramofoanele! Aşi prefera, sau încă şi mai mult n'aş prefera nimic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lumea trecea înbulzindu-se. Ades i se svâcnea inima când o trăsură, sau o siluetă de femeie, păreau că se opresc *acolo*. Dela o vreme lumea începu a se rări, şi Radu tresări când chelnerul apropiindu-se spuse: Domnule fiind ceasurile unu, se închide berăria.

— Cum? E aşa târziu? — Radu scoase ceasul. Era prea adevărat, trecuse de unu. I s'a întâmplat ceva!... Dacă e acasă? şi Vulpian, se apropie iarăşi. Parcă ar fi vrut să dărâme casa pentru a putea afla ce se petrecea între acele ziduri. Nu cu puţină sfială sună, aşteptă, însă, zadarnic.

— Poate e stricată soneria — se mângâie el. Ce pot face mai mult?... Să bat cu pumnii în uşă... să răcnesc pentru a fi auzit.. se întreba el printre dinţii încleştaţi, strângându-şi pumnii cu putere.

Mâhnit, făcu câţiva paşi, doar va zări îndărăt o fâşie de lumină. Nimic. Simţea că-l seacă un gol în suflet, pe când mintea de abea mai licărea câteva gândiri. — Oare să fie sfârşitul?

Picioarele-i slăbeau. Se urcă într'o birje,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

spuse adresa, şi plecând, se uită la casa ei întunecată, până ce nu o mai văzu în urma lui. Işi întoarse capul, aţinti ochii în jos fără a privi la nimic. Grija necunoscutului stinsese dorul. Radu nu mai iubea ci suferea. Nu mai dorea ci cugeta.

Dela fereastră Maria îl pândise, îl urmărise, suferise cu el alături. Ardea în mijlocul aceleaşi flacări. Cu inima zdrobită de puterea cu care se stăpânise, totuşi măgulită, ea se trase dela geam şi pe bâjbâite, ajutată numai de becul din stradă, ce-şi cernea o zare în camera ei, Maria ajunse la pat, şi căzu pe perne, încreţindu-şi fruntea şi strângându-şi cu putere braţele pe piept.

Dimineaţa când Profira intră în odae, Maria aştepta scrisoarea pe care o zări pe tavă alături de ceaşca cu ciai.

«*Te-am aşteptat nu numai la ceasul obişnuit, dar la toate ceasurile până 'n zori, şi de durerea nefiinţei tale simt încă pustiul pe*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care-l lasă un dor adânc. Te aștept și în astă seară, și, dacă nu vei veni va fi semnul cel mai înțeles că viața mea e deprisos. Mă vei încredința că dragostea ta adevărată, a fost, și este soțul tău, ear eu, o trecere de timp o necesitate poate...

Dacă nu aș fi în stare să săvârșesc nici o crimă pe seama altei ființe, voi face-o însă pe însăși ființa mea. Voi fi dușmanul, victima și ucigașul.

Nu crede că sunt amenințări amenințătoare, cele ce citești, Mario. O iubire atât de nemărginită, nu-și mai poate afla loc, în largul lumei întregi fără de tine. Tu ești iubirea, Numai lângă tine simt nespusul farmec al vieței. Cât sunt lângă tine simt că trăesc. Cum mă despart de tine viața mea parcă se desparte și te urmărește, te caută, pe când lutul așteaptă îndurerat să-l reînvie viața.

In aste ceasuri sunt un biet lut, iar viața mea îți soarbe privirea pe filele scrise, pe care le ții acuma în mânuțele tale. Dar viața mea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se ţine de o clipire a genelor tale, de o şoaptă a buzelor tale.

La revedere sau Adio.

Maria isprăvind citirea, sărută rândurile, şoptind: Ce fericită existenţă să te ştii atâta de iubită! Are dreptate şi eu cred că iubirea mea are multe piezişuri, poate devia, ca acuma, pe când el rămâne acelaş. Il ghicesc, vrea să mă supue prin tablouri dramatice — şi iarăşi citi scrisoarea, apoi o strânse la piept, şi închizând ochii, se trânti pe perne.

Inima ei striga iubire. Dorul o punea ca pe jeratic. Buzele îi ardeau după farmecul sărutării, şi în amintire, toată fiinţa ei îl cerea în nespusa-i sete de iubire.

Telefonul zângănea mereu. Maria se ridică şi se apropie astfel cum se afla.

— Alo, cine-i acolo?

— D-na Serea, Bună ziua doamnă Paclea. Fii gata până la amiază căci viu să te iau. Vom dejuna împreună apoi mergem la Crucea Roşie, e zor mare pentru pansamente. Parte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dintre noi se duc la palat, iar parte, la Crucea Roşie.

— Cu plăcere scumpă doamnă voi fi gata, însă încă eram în pat când ai vestit.

— Şi dumneata?

Răsună un hohot de râs, după care urma... Şi eu sunt la aparat în foarte mare neglige, cu toate acestea s'ar putea întreţinea o conversaţie foarte galantă.

Chiar mai adineoarea vorbii cu curtenitorul Pârvu. Părea că se frângea în două la celalt capăt, într'o frazare palatină, pe care eu o ascultam în cămaşa de noapte.

Maria zâmbi, făgădui, mulţumi şi închizând telefonul se simţi mulţumită. Iată o zi de ocupaţie în care avea să se abată iarăşi, să se liniştească prin obligaţiile la care trebuia să fie cu luare aminte.

Se întoarse târziu acasă, adormi într'un târziu, şi se trezi a doua zi iarăşi cu durere de cap şi nervoasă.

«De bună seamă, astă noapte, Radu a încercat telepatia, şi-o fi concentrat toată gân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

direa asupra mea. Ce vis aevea! In ce strigăte disperate îmi rostea adio!... s'a înfăptuit poate şi impresia scrisoarei lui de eri...

Şi iarăşi d-na Paclea se întreba dacă astă jertfă merită într'adevăr să o numim caracter. Avea vre-o vrednicie tot ce îndeplinea numai pentru ochii lumii, şi respectul dorinţei soţului ei.... Totuşi se găsea şi ea întreagă în astă dorinţă. Cine-ar fi împedicat-o să urmeze, decât conştiinţa ei.

Discret se auzi bătând la uşă, Maria spuse — intră — şi Profira aducea pe o mână tava cu ceaiul, iar cu cealaltă o scrisoare. D-na Paclea întinse mâna şi o luă cu emoţie pe când Profira, lăsă tava pe masă şi se duse de ridică storul.

Fiinţă adorată, mâine, când vei primi aceste rânduri pe cari însumi le voi pune la cutie, nenorocita mea fiinţă, deja, nu se va mai gândi la tine, şi deci la nimeni pe lume.

— Iar mă sperie — îşi şopti Maria şi urmă *Purtarea ta m'a încredinţat că nu ai iubit*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

decât pe soţul tău. Pe urma plecării lui nu te-am mai simţit a mea ca odinioară. Erai altă fiinţă, îngândurată, mâhnită, îngrijată...

Acum întăreşte şi mai mult, presupusul meu, indiferenţa ta. Nu ai mai venit şi nici nu va mai fi nevoe,. nu mi-ai scris, şi nici nu vei mai avea cui.

Alţii înainte de aşi răpune viaţa, ucid fiinţa iubită. Simt însă că mi-ar fi cu neputinţă... Eu... să ridic arma asupra capului tău frumos!...

— E patetic!... Las că te ştiu. Să mă facă să alerg, ş'apoi să-mi strige *bau* de după uşă. Totuşi o lacrimă-i orbi o clipă vederea, însăşi gingaşa amintire a unei asemeni întâmplări.

Totuşi nu mai pot trăi fără de tine, nu mă mai pot împăca cu mine însumi. Se zice că arabii când merg la vânătoarea fiarelor sălbatice, ei din depărtare pun urechea la pământ, şi astfel ştiu cu ce sălbătăcie au de luptat. Eu scumpa mea, în atâtea dăţi mi-am alipit capul de sânul tău, am auzit bătăcle inimei, totuşi nu am ghicit şi iată-mă răpus.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Iţi mai strig, mi-e cu neputinţă să-mi schimb iubirea în amintire... cenuşă.

Te vroi să-mi rămâi vie, tot atât de vie şi în ceasul morţei.

Amintirea, rămâe-ţi ţie, cu toată puterea mustrării de cuget.

Radu.

D-na Paclea se simţi sguduită de emoţie şi zăpăcită încă, spuse Profirei care-i scotea rufe curate din rafturile dantelate.

— Dă-mi repede hârtie de scrisori, şi cerneală. — Să-i scriu să vie, sărmanul... Totuşi am să-l dojănesc, ce înseamnă aste scrisori... Cu greu o să mă despart de el. Cum să-i spun cauza? L'aş atinge dureros.

— E dela cuconaşul? — întrebă Profira cu sfială, pe când căuta cele cerute. — Ceva rău din război?... urma ea — pe acolo mor oamenii, care de glonţ, care de holeră, pe aici mor de dragoste.

Ce vrei să spui Profiro?

— Imi spunea mai adineauri sergentul de

Muzeul Digital al Romanului Românesc — revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

stradă, că astă noapte s'a împuşcat un tânăr Vulpian.

— Ce?! — răcni Maria, sărind din pat în mijlocul casei. Profira înfiorată de figura ei, se trase brusc pe spete, privind'o cu spaimă, şi încredinţată că era o rudă, ea urmă.

— Dudue dragă, nu te speria, el mi-a istorisit de mai multe, şi a pomenit mai multe nume, eu oi fi greşit de nume.

— Maria rămase în picioare, ochii parcă-i ieşiau din orbite privind în vag, faţa îi era ca ceara, buzele vinete îi tremurau. In femeia care până acum se jertfise pentru situaţia socială isbucni frumuseţea iubirei în toată puterea ei.

— Opreşte-mi o trăsură — spuse ea cu grai răspicat.

Profira, spunându-i necontenit cuvinte întăritoare, deschise fereastra, opri un automobil, apoi începu să o îmbrace cam sumar cum putu, în urmă îi aruncă pe umeri o manta, pe cap o dantelă, şi o urmă suindu-se lângă ea.

— Unde să vă duc — întrebă şoferul.

— Maria, rămase o clipă în gândiri, îşi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

trecu mâna pe frunte, apoi cu o voce slabă, spuse adresa şi Profira o repetă mai auzit.

Trecătorii cari o cunoşteau se opreau, surprinşi de ce i se întâmplase, şi rămâneau privind în urma automobilului.

Se opriră. D-na Paclea tresări, şi ridicând fruntea privi, însă, nevăzând nimic funebru, se linişti o clipă. Intrebă pe sergentul de stradă, care se afla în faţa acelei case, şi el se grăbi a se apropia spunând: — Mortul se află la biserica din apropiere. — Maria se cutremură. Nu auzi decât cuvântul *mortul*. Mortul, răsuna necontenit în auzul ei, în fiinţa ei nu mai era decât *mortul*.

Se apropiau. Din depărtare se vedea cernită uşa bisericei, şi lumea care intra sau ieşia.

Se opriră. Profira o ajută şi Maria, se scoborî cu capul şi ploapele plecate. Urcă anevoios cele câteva trepte de piatră, intră până la uşe, însă se opri sprijinindu-se cu mâna de pervaz şi capul ei se alipi de mână.

Nu îndrăznea să-l vadă de odată. Căuta să se deprindă în acea atmosferă funebră, lugubră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Furişea priviri la acel pătrat de plante, printre care străbătea para făcliilor. Ajungeau până la ea mirosul de tămâie şi glasul sinistru al preotului care citea la capul mortului.

De odată însă, Maria porni repede cu ochii aţintiţi într'acolo, însă ajungând, se opri, pronunţă ceva neînţeles într'un gemăt înăbuşit. Mai făcu un pas, şovăi şi căzu cu faţa pe frumosul ei mort.

Lumea privind'o se înduioşă fără a o cunoaşte. O singură fiinţă, care trecând pe acolo din întâmplare, intrase şi ea, văzând'o pe D-na Paclea înaintând în biserică, îşi deslusi tăinuita enigmă, a acelei stări sufleteşti care dedea pe faţă ascunsuri dureroase. D-na Deleanu rămăsese încremenită. O înduioşe până la lacrămi suferinţa întipărită pe frumoasa figură.

Ea nu mai privea la *D-na Paclea*, nu se mai gândea la *convenienţile sociale*, ci admira puterea iubirei care rupsese toate stăvilele şi se arătă, neîndurată, dar stăpână.

D-na Deleanu era singura fiinţă care înţelegea că în astfel de suferinţe se cuvenea să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vie Maria să vadă pe acel care murise pentru ea. El nu luase în seamă nimic, decât puterea morţei în potriva ei, şi Maria murea de voe bună faţă de societate, pentru cadavrul acelui care o iubise.

— E doamna Paclea, — şopti o voce de femeie — o cunosc din vedere.

— Vor fi rude... adause alta, urmând lumea care eşia din biserică, ducând vestea în toate unghiurile oraşului.

Până 'n seară toată lumea aflase taina acelei morţi, care ar fi rămas neştiută, dacă natura nu şi-ar fi redobândit drepturile ei fireşti în nespusa-i nepăsare de cele ce a hotărât omenirea.

Împrăştindu-se vestea, fiecare o judecă, după inteligenţa, cultura, instrucţia, sau ignoranţa sa. Maria însă nu se mai gândea la cele ce se petreceau în afară, viaţa ei ca şi păiajenul îşi torcea firul din însuşi fiinţa ei. In jurul D-nei Paclea se pregătea o furtună mare, care avea să o acopere pentru totdeauna; ea însă nu o vedea, nu o auzea, ci închisă în casă, îi părea rău după

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Radu, şi aştepta sosirea soţului ei. Era încredinţată că Gioni va trece peste astă singură a-ei greşeală, şi că vor duce înainte viaţa lor de prietenie şi afecţie statornică.

In aşteptare însă, izolată cum rămăsese, Maria suferea prin remuşcare. Acuma simţea şi ea că a fost ademenită prin patima tinereţei ei, Radu însă simţise cel mai desăvârşit amor.

Maria, nu lăcrămase o singură picătură, totuşi parcă toate lacrimele plângeau în lăuntrul ei. O mustra cugetul, o urmărea ca o nălucă. De când îl privise pe Radu mort, nu şi-l mai putea înfăţişa altfel. Il vedea mort, îl visa mort. Viul murise odată cu iubirea, ş'acum mortul rămăsese o icoană neştearsă. Nu-l iubise atât în dragostea lor, pe cât îl iubea acum, de când murise în dorul ei.

D-na Paclea pierdu-se noţiunea realităţei vieţei, trăia într'un deapururi vis al amintirei. Singura fiinţă care-i mai abătea gândul era Gioni, în care se bizuia pe viitor, rămânând din trecut, o tristă amintire. Neştiutoare de cele ce se petreceau pe seama ei, ea nu-şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dădea seamă cât scandal provocase în lumea convenienţilor sociale, sinceritatea purtărei ei. Femeile mai cu seamă o sfâşiau, ele nu o judecau ca stare sufletească şi ca situaţie socială.

Astfel adunate la D-na Serea, nu încetau de a o nimici.

— E o femeie pierdută —. Cine crezi că ar mai primi-o în casă. Cine i-ar mai întinde mâna!... — spunea D-na Zănescu.

— De sigur că e pierdută. Dacă era inteligentă, făcea şi ca ca multe alte, îşi păstra şi situaţia socială. Aşa neobrăzare! S'a făcut de râs. Auzi să se arunce peste el în raclă în faţa tuturora... e culmea... — se înfuria D-na Nerva.

— Avea dreptate D-na Deleanu — făcu D-na Vales care le asculta.

— Da — răspunse D-na Serea — D-na Deleanu a observat, că în inima acelei femei se petrecea ceva adânc, însă, de când a fost faţă la trista privelişte pe care mi-a istorisit'o, nu mai pot asculta nici eu, ca această femeie să fie criticată. Dacă voiţi să o plângem cu toatele, însă vă rog să nu o criticăm! Gândiţi-vă mai adânc, cu suflet

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de femei, nu cu ușurătate de cochetă. Gândiți-vă la gravitatea faptului. *Un om a murit pentru ea.*

Toate tăcură, se priviră, și atunci D-na Serea își zise — tot e bine când se găsește câte-o ființă care cugetă pentru altele.

Cam astfel se învrăjbea, opinia publică împărțită, uni o afundau, alți o disculpau.

Bărbații însă, în acele momente, de enervare patriotică trecură repede și ușor peste acest *scandal public*, având în vedere evenimentele politice ce se perindau zilnic.

Spiritele erau adunate în jurul zilelor mari care se luminau pentru întâia dată în capitala noastră. Țara dobândise un mare prestigiu în fața marilor puteri, prin pacea pe care o impusese armata noastră în Balcani, ș'acum, pentru întâia oară în viața politicei noastre, Bucureștii deveniseră centru ales în care delegații puterilor răsvrătite, veniseră să se înțeleagă și să încheie pacea, atâta de dorită. Bietele popoare însă nu încetau să moară de gloanțe și de holera, care secera cu miile printre cei rămași.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VIII

In vastul palat al Ministerului de Externe, şedinţa solemnă pentru *încheirea păcei,* dintre Greci, Sârbi, Bulgari, Muntenegreni fu deschisă sub preşedinţia D-lui Maiorescu, care se impuse dela întâia sa frază, cerând armistiţiu prin înţelepciunea *când se discută pacea, tunul nu trebue să răsune.* Propunerea sa fu primită aşa că pe dată telegramele sburară în toate direcţiunile; în unele părţi pentru a vesti ce să hotărâse, în altele, pentru a opri crâncenul măcel.

Armatele învrăjbite puseră armele jos, soldaţii încetară de a se mai omorî unii pe alţii, pe când holera, îi secera laolaltă cu miile. Isbuc-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nise şi printre ai noştri, în corpul al II-lea de armată care se oprise în apropiere de Sofia.

Multe zile, trista veste, fu ascunsă prin cenzura presei, însă, cum epidemia începuse a bântui cu furie, se ceru ajutorul ambulanţelor. O clipă fu o adevărată confuzie, până ce echipele pregătite pentru răniţi, fură prefăcute pentru holerici. Şi au fost de admirat doamnele din societatea bucureşteană, care-şi pregătise ambulanţele, cum n'au dat îndărăt în faţa groaznicei epidemii, ci inoculâudu-se, au pornit, şi-au aşezat lazarete la: *T. Măgurele, Zimnicea* şi *Corabia*, în preajma drumului pe unde oştirea avea să se întoarcă în ţară. Şi cele *dîntâi* ale saloanelor, au servit ca cele de *pe urmă* infirmiere. Mulţi însă nu avură fericirea să fie căutaţi de mâinile albe, să moară în ţara lor... Mulţi rămaseră unii alături de alţii în Bulgaria, sub crucea uriaşă. Armatele noastre ca şi sentinelele din Pompea şi Herculaneum, rămaseră neclintite la posturile lor, de oarece nu primiseră ordinul să le părăsească.

După mii de ani desgropându-se oraşele de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sub cenuşe, s'au găsit împietrite la posturile lor strajele acoperite de lavă. După mii de ani va rămânea în picioare monumentul în amintirea celor ce nu s'au urnit din loc îndeplinindu-şi sacra datorie.

Au rămas sume, pe câmpiile Bulgariei. Ei mureau în svârcoliri dureroase: *duceţi-ne în foc, noi am venit să ne luptăm şi să murim pentru ţară, iar nu să murim de holeră.*

Un soldat murind, întrebă — *încotro e Argeşul?*

— Intr'acolo, — răspunse superiorul care-l îngrijea, făcând un gest în aer.

— *Te rog întoarce-mă să mor cu faţa înspre Argeş,* fură cele de pe urmă ale lui cuvinte.

E greu încercat avântul marilor patrioţi, cari prin jertfa fiinţei *trecătoare*, sporesc întinderea ţărei eterne.

Pe când în Balcani, îndepărtatele popoare mureau cu sutele şi miile, în Bucureşti se discuta mereu. Trecuse deja vre-o zece zile şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

trimişii ţărilor învrăjbite, încă nu se puteau înţelege asupra noilor hotare.

Turcia europeană dispărea iarăşi, reînviind Grecia, ce după atâtea secole îşi recucerea iarăşi vlăstarele, născute şi crescute de ea din adâncimea veacurilor. Sârbii şi ei îşi îndoise teritoriul cât şi Grecii. Muntenegrenii veniseră şi ei la parte, iar Bulgarii printr'o îndărătnicie ce le ţinea loc de inteligenţă, nu voiau să primească condiţiile popoarelor de care fusese învinşi.

Pe când în interiorul ministerului se încinsese o luptă titanică intelectuală, unii pentru a-şi apăra cât cuceriseră, alţii pentru a mai căpăta ceva; în afară, pe vasta piaţă, din faţa Ministerului, lumea nerăbdătoare furnica aşteptând dorita ştire, vorbind între cunoscuţi.

— Cât e de groaznică realitatea războiului. cu toate astea avântul său atinge sublimul.

— Ne putem ferici de a fi fost faţă la toate aceste mişcări patriotice...

Astfel vorbeau doi domni în vârstă, pe când mai mulţi copilandri nevrâstnici, îşi plângeau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

între ei nenorocirea de-a nu se fi putut duce în urma drapelului. Se plângeau ca de o infirmitate, de nevrâsnicia lor, totuşi se mângâiau: Noi avem să luăm Transilvania.

Toată lumea se mişca, stătea ceasuri în picioare aşteptând.

Alţii, mai liniştiţi îşi făceau tabeturile prin cafenele şi berării, şi enervaţi aduceau peirea. Până mai adineauri, nu domnise decât patriotizmul; de când însă se apropia încheierea păcei, începea iarăşi să se ascuţă tăişurile politicei de partide.

Câte întâmplate, câte iscodite, ridicau un adevărat uragan de discuţii. Fiecare nu cerceta adevărul, credea şi îşi exprima aprecierea. Nu rămase la oparte nici chiar persoana generalisimului.

Răcnea un moş Teacă, într'o cafenea înăbuşită de fumul ţigărilor, şi mirosul berei. — De sigur, regele n'a dat voe nici la o soră de caritate să treacă Dunărea, totuşi o *caritabilă* a trecut'o.

— A!... Mita biciclista, eroina prânzurilor Sar-

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

danapalice... strigă altul, pe când o droae râdeau cu o satisfacție învrăjbită.

— Mă rog, domnilor, să nu uităm ce a spus poetul:

— *L'amour et la collique sont tout deux des canailles.*

L'un vous déchire le coeur, l'autre les entrailles...

Și pe când armata avea *les entrailles dechirées;* compania lirico-comică, de pe câmpul de luptă avea *le coeur*, etc. etc. Cunoaște-ți poezia de Radu Rosetti întitulată: Etcetére etcetére?

Un râs general clocoti câtva, după care se auzi o singură voce:

— N'am ce zice, *promite.*

— Ar fi de dorit, în acest caz, să nu să țină de *promisiune* — răspunse altul și, iarăși ilaritatea acoperi vocile ursuze.

Un glas puternic se impuse, și grupul privi statura 'naltă ce se ridicase, sprijinindu-se greoi pe marginea mesei pe care spumau paharele de bere, spre a răspunde unei voci slabe ce nu se auzi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Domnule Verdeanu, d'apoi doar nu erau să mănânce la popotă.

— Firește, mai cu apetit la *cocotă*, — ziceau alții, pe când oratorul nu-și pierdu șirul.

Doar n'or să umble prin ploae, cu galoși și prin tranvai. Dacă nu vă place să cheltuiți faceți republică. Regii, principii, trebuesc să-și ție demnitatea lor, iar poporul să admire ori ce-ar face ei. Obrazul subțire, se ține cu cheltuială, și dacă v'ați săturat schimbați. Acum s'a văzut că avem oameni de Stat eminenți, că Statul Major e de-o superioritate necontestată, deci e la voia D-v. Cât despre mine rămân cu tronul.

— A! nimeni nu zice... și glasul său fu acoperit de o voce ce striga. Toți priviră în alt grup la insul roșu la față și cu ochii tulburi de mânie. — D'apoi cei cu aprovizionarea! Domnilor, i-aș trage 'n țeapă până la unul. Dar ia să vedeți, cum or să se facă toate mușama.

— Eu domnilor, sbieră Vereanu — pe mușamale le-aș împușca.

— Așa e — adause altul căutând să-și ni-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

micească ca şi ceilalţi zâmbetul crestat de indignarea *muşamalelor*. Seriozitatea însă dobândi oratorul care urmă: Când te gândeşti că pe bietul ţăran l'a luat, i-a luat calul, căruţa, boul, vaca... şi cu toate aceste n'a zis nimic.

— Nici mort de holeră n'a zis nimica — răcni iar Vereanu, pe când vecinul ridicându-şi mâna la ureche îi spuse enervat.

— Nu poţi să taci, bre Vereanule, nu spui decât dobitocii, şi ce sbieri aşa parcă 'am fi surzi...

Zalariu rămăsese cu buzele întredeschise, cu vorba 'n gură, indignat, de oarece-i întrerupsese fraza, tocmai când era mai politică.

Acum sfiit nu mai ştia cum să înceapă. Găsi însă, că era prea important ceia ce-i venise în minte şi urmă. — Domnilor discuţia noastră parcă are friguri, acum fior, acum fierbinţeală. Râsul şi seriozitatea mai că se succed. Profit de un moment de seriozitate pentru a vă atrage atenţia că, poporul nostru a dat şi acuma dovadă de nobleţa sentimentelor ce-l caracterizează. Au răspuns 94 la sută. ceiace

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nu s'a văzut nici în războiul Franco-Germau, în care francezii au răspuns 73, iar germanii 77. Poporul nostru a alergat întreg la glasul alarmei, a îndurat totul fără a cere nici o răsplată, pe când jidanii...

— Izraeliţii, domnule — deprindete să fii parlamentar — strigă o voce.

— Fie domnule—urmă el—izraeliţii cari n'au făcut decât biciclete şi automobil, au şi început a sbiera să li se dea drepturi. Se vede nobleţa sentimentelor şi interesele meschine.

— Şi de ce ar fi meschin dreptul omului! In Franţa nu au ei drepturi? — spuse o voce.

— Nu compara dumneata Franţa cu debuşeul coloniilor, în care ar încăpea toată România cu ovrei cu tot, cu ţara noastră atât de limitată încât, nici femeilor nu li se poate da drepturi, de oarece, cererea e mai mare decât oferta.

— O idee. Mai bine li s'ar da drepturi femeilor, mamelor acestor viteji, care fac cinste ţărei — se ridică un glas de preot.

— Ce spui dumneata părinte! O să vezi, fe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

meile vor rămânea tot umilite, pe când ovreilor o să li se dea drepturi.

— Facem revoluţie — răcnea un glas răguşit, pe când un singur nume rostit, făcu tăcere şi capetele se întoarseră într'acolo.

— Cuza Vodă?... doar a întemeiat în şapte ani, prin el însuşi, cu Mihail Kogălniceanu, România actuală, România viitoare.

— Ce sunt şapte ani de domnie pe lângă domnia regelui nostru. Peste trei ani va împlini cinci-zeci de ani de domnie!

— Aşa şi tata a murit om de opt-zeci de ani... replică întâiul, şi 'n acelaş moment toţi rămaseră atenţi de un murmur de voci, care creştea, se apropia, se distingeau strigătele de ura... ura... ca într'un singur glas.

— De bună seamă s'a încheiat pacea — spuse unul — şi cu toţii năpusteau buluc în uşe, eşind pe trotuare şi, privind cum se apropia mulţimea care cuprinsese tot latul stradei strigând, *ura, să trăiască pacea.* Convoiul se tot mărea, şi glasul devenea tot mai puternic cutreerând stradele şi vestind sfârşitul urgiei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In urma lor, isbucneau alte urale, când automobilile delegaţilor treceau. Frunţile distinse se descopereau pentru a mulţumi cetăţenilor, cari salutau, şi mulţi printre lacrimi priveau automobilele ce duceau pe miniştrii: Titu Maiorescu, Tache Ionescu, Alexandru Marghiloman, General Coandă, Venizelos, Parnas, *(Grecia)*, Passici, Ristici *(Serbia)*, Vucotici *(Muntenegrul)*, Tonceff *(Bulgaria)* cât şi ceilalţi delegaţi.

Bucureştiul era iarăşi într'o mare mişcare, lumea se liniştea aşteptând reîntoarcerea trupelor din Bulgaria.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IX

Colonelul Serea, venit în concediu, îi spuse soţiei sale de hotărârea nestrămutată a lui Paclea şi având a urma divorţul, sfătui pe soţia lui să înduplece pe Maria, să părăsească casa.

— Ar fi mai demn şi pentru ea să nu o mai găsească acolo. — Dacă vrei poţi să o găzduieşti la noi, până ce se vor limpezi lucrurile. S'ar putea să se împace, şi ei ca alţi în cazul lor. După plecarea mea dute numai decât şi încearcă.

Doamna Serea, îl ascultă şi lăcrăma de mila acelei femei mândre, care ajunsese umilită până şi în gândul fie cărui.

D-na Serea, cu multă chibzuială îi propuse să se strămute pentru cât-va la ea. — La noi e grădină, ş'apoi am fi mult mai mult împreună, decât acum când viu pe apucate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Maria primi. Avea atât de puţină voinţă, încât, dacă ar fi luat'o de mână, s'ar fi tot dus fără a întreba unde, simţind alături o fiinţă prietenoasă.

După dureroasa criză, D-na Paclea rămăsese într'o melancolie care semăna cu somnolenţa. Gândea... dormea, visa?...

Ea dispăruse din lumea în care se petreceau aventuri monstruase, atât de neasemănate, cu idila petrecute în sinceritate şi poezie. Totuşi ea era femeia pierdută, femeia de arătat cu degetul, femeia pe care nu ar mai fi primit'o nimeni, decât câte-va prietene care se duceau să o vadă. Maria trăia pentru că şi-l amintea, pentru că-l simţea în toată viaţa ei.

Ori unde ai fi dus'o, fie pe ţărmul mării, fie în păduri, sau închisă în tainiţe; pentru ea lumea din afară nu mai exista, toată conştiinţa ei era lăuntric, absorbită.

Într'o zi însă, o mare reacţie se petrecu în fiinţa ei, primind scrisoare dela Gioni Paclea şi'n care o vestea că a sosit în Bucureşti, şi că dorind să o întâlnească, va merge la D-na

1868 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Serea. Mintea Mariei începu a se înseninа. Ca un flux năvăliră o sumă de sentimente opuse. — De ce m'ar despreţui Gioni, când celalt e mort... când nu i-am călcat cuvântul... când singura mea mângâere e numai scumpa lui tovărăşie.

Maria se amăgea astfel în iluziele ce-şi făcea, pe când Paclea reîntorcându-se găsi totul intact în casă, afară de acel *tot*, pentru care trăise, însă care murise din viaţa lui.

Mai mult în vîrstă cum se afla, dorurile se topiau în amintiri. Amintiri însă, cari nu mai biciuesc viaţa ca 'n tinereţă, împingând către fiinţa iubită. Acum amintirile rămâneau dosarul memoriei.

Paclea cugeta, o judeca, căuta să o ierte, totuşi rămânea învinovăţită de oarece nu-i respectase dorinţa, de oarece 'l înşelase, pe când el credea că e a lui.

Nu putea trece cu uşurinţă, cugeta cu oareşi care părere de rău, la nemărginirea ce se petrecuse în acel suflet tânăr. — Cât a trebuit s'o iubească pentru aşi curma viaţa!... Şi... o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îndreptăţea pe Maria, sufleteşte. Cum ar fi putut rămânea ea rece, într'o situaţie atât de gravă!...

Faţă de un astfel de spectacol ce mai sunt convenienţele sociale? Totuşi îl înşelase, îl înşela de mult... Apoi iarăşi îi era milă, şi se găsea îndatorat să nu o lase în mizerie, săracă cum se afla. Cu tot costul, totuşi se oţeli să o mai vadă, pentru cea de pe urmă dată.

Portretele ei răspândite prin toate camerile îi erau streine. N'o mai simţea decât ca pe o rană ce-l durea. Tot trecutul se turnase în sfârşitul neîndurat.

Din ce în ce, Gioni Paclea se simţea pe deplin ostaş. Nu-şi mai iubea decât ţara. Cucerirea la care luase parte îi încălzise dorinţa în avânturi viitoare. Mai sunt atâtea părţi din ţară înstreinate cari se cer alipite şi ele fericitei libertăţi.

Căuta să se distreze, să-şi abată gândul. Cugeta la toate aceste împuternicindu-se, pe când rana sângera, îl durea, îi recucerea gândirea mândră. — Chiar dacă aş vrea să trec peste această gre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şeală a tinereţei ei, totuşi legile noastre militare, m'ar sili să mă despart, după un scandal public —.

Gioni se hotărâ ca'n toamnă să trimeată Mariei toată mobila, pentru mai mare linişte. — Imi voiu cumpăra alta din nou, pentru a nu fi urmărit de nici o amintire, şi-mi voiu urma viaţa nouă prin vechea mea viaţă de soldat.

Pe când Gioni Paclea cu oareşi-care emoţie se pregătea să meargă să o vadă, după cum o vestise, Maria îşi amăgea încrederea. Era sigură că se va deslănţui o furtună, cu toate acestea credea că va fi vremelnică şi că Gioni trecând peste astă singura greşeală, ei vor duce împreună viaţa lor de nestinsă prietenie. D-na Paclea, îl aştepta cu toată dragostea ce simţia pentru Gioni, o afecţie de frate, şi care nu scăzuse câtuşi de puţin alături de pasiunea în ale cărei flacări se mistuise toată tinereţea şi viitorul ei.

De când primise ştirea, nu mai era abătută ci atentă. Il aştepta în tot minutul, şi sume de sgomote înşelătoare, făceau mai uşoară emoţia care-i reda viaţă, iluzii. Totuşi, toate gândirile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ei nu puteau sbura înainte ca altă dată, ci se vârtejeau, într'o orbită limitată fără nici un spor altul decât oboseala, melancolie.

Pe când Maria stătea ca'n totdeauna afundată în jilțul ei, liniștită în aparență, la D-na Serea venise D-na Stefani, și trecu pragul cu o veste care o cutremură — Inchipuești, că a murit Vlaicu, a căzut cu aeroplanul între Câmpina și Băicoi.

— Sărmanul! esclamă D-na Serea și amândouă își svântară lacrimi din gene. Tăcură cîtva

— Tot astfel a murit și bietul Caranda — spuse D-na Serea.

— Da, moartea li se aseamănă, însă e o diferință de merit. Vlaicu și-a inventat aeroplanul său, a fost un om de știință e unul dintre cei de întâi. A fost admirat și în străinătate. In fine a creat ceva, a fost un geniu.

— Așa e răspunse D-na Stefani — în cerul nostru, vor mai sbura multe aeroplane, însă nu vor fi *aeroplanul lui Vlaicu.* Nu-ți faci idee ce tristeță e în oraș. Cred că dela telegraf s'a împrăștiat vestea, de oarece jurnalele încă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

n'au eşit pe când toată lumea în Bucureşti deja ştie trista nenorocire. E un doliu sufletesc, şi se va răspândi peste toată ţara, până peste munţi.

— Era transilvănian?

— Da, era din Ardeal.... Uite — spuse ea trecându-şi mână pe fruntea cum şi'ar fi amintit— puteam să te părăsesc, fără aţi spune că viu să-mi iau rămas bun.

— Unde pleci?

— Mă duc să îngrijesc holeraţii.

— Te admir — spuse D-na Serea — dar îţi închipui în ce grozăvie te duci?!...

— Nu am ce-mi închipui de oarece atâtea doamne din societate deprinse cu totul altfel ca mine, s'au dus, şi'i caută cu atâta vrednicie. Sărmanele, cer ajutoare, sunt alarmate. Din toate cele înscrise la Crucea roşie pentru răniţi, au rămas puţine pentru a căuta holeraţii. Servitorii au fugit, aşa că ele singure sunt: bucătărese, infirmiere, spălătorese.

— Cum ele?....

— Da, ele au *spălat* rufele holericilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Suflete mari — strigă D-na Serea, izbucnind în lacrimi şi cu ochii încă înecaţi ea spuse:

— O idee. Dacă ai invita-o şi pe D-na Paclea. Sărmana, am luat'o la mine, pentru ai înlătura soţului ei mâhnirea de a o găsi acasă la el. Il aşteaptă. Ia scris că doreşte s'o vadă. Ea crede că se vor împăca, eu însă, sunt sigură, că vine numai pentru ca să reguleze afaceri. A!... şi D-na Serea rămase atentă. Un automobil se opri la scară. — Poate că e chiar el. Mai stăi, căci această întâlnire va hotărî totul. Mă duc să văd — şi D-na Serea, eşi, însă repede intră. — E Paclea... apoi dispăru, pe altă uşă, şi spuse tare — Marie dragă a venit D-l Paclea, treci în salon — şi iarăşi dispăru din uşe.

Maria tresări, şi se ridică fără de sine. O cuprinse un tremur o zăpăceală. Palidă şi şovăind ea păşea cu greu privind în pământ. Prin uşile deschise Paclea o vedea târându-şi mersul, şi se înfioră de înfăţişarea ei. Durerea era zugrăvită pe chipul topit şi înbătrânit de suferinţe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Văzând'o cu câtă greutate înaintează şi cum păşea pragul, Paclea fără a cuvânta nimic, înaintă în calea ei, şi 'i îndemână un fotoliu. Maria căzu în el ca o greutate. Câtva stătură în tăcere. Paclea o privea cum rămăsese cu capul plecat.

— Mario — rosti el cu emoţie — căsătoria noastră sufletească s'a desfăcut, şi acum rămâne, să ne despărţim formal. Chiar dacă aşi vrea să'ţi iert greşala, legile noastre militare mă obligă să te părăsesc — şi cu o voce ce părea că se stinge adause — *după un scandal public.*

Maria tăcea, se topea de ruşine, nu îndrăznea să-l privească în faţă, pe când el urmă. — Nu mă aşteptam să te pot simţi vreodată atâta de streină pe cât te simt în acest trist moment. Simt că slabile iluzii pe care mi le făceam venind să te văd, le-a topit întâlnirea noastră... Mă întreb ce viaţă ar mai fi între noi... Cum te-aş mai numi, când pe draga-mi soţie o numeam *Puica mea, draga mea, scumpa mea...* Cum aşi sta lângă tine, când genuchii şi braţele mele ar fi goale de fiinţa ta, şi cum aşi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai putea strânge în braţele mele o mizerabilă... Oare ce aşi mai putea vorbi cu tine?

— Greşala nu e a mea Gioni — ci a ta... In el, ţi-am iubit anii tăi cei tineri.

Urmă o tăcere adâncă, apoi Maria ridicând fruntea brăzdată de o cută adâncă între ochii ei înlăcrămaţi adause — A murit.

Paclea se cutremură de durerea exprimată în acele două cuvinte, totuşi îi spuse mustrător.

— Da, a murit — însă te-ai înjosit Mario, şi nu-ţi voi putea ierta nici odată, ca în acele zile de tristă încercare, pentru care insistasem, de şi nu-mi închipuiam decât că flecăreşti cu tineri, şi totuşi n'aş fi dorit să urmezi nici acele glume... Cu toate acestea, cât eram de departe de realitatea care râdea în ascuns de mine, şi care mă batjocorea, pe când eu mă închinam la o icoană...

Cuvânt, cu cuvânt, Maria simţea ca nişte vergi dureroase, şi care-i sîngerau simţirea. — Jur că n'a fost nimica între noi. Dacă m'aş fi plecat dorinţei lui, n'ar fi avut pentru ce muri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu-ți mint... era amantul meu... anii tăi cei tineri, Gioni... Atunci însă, am fost pătrunsă de gravitatea situației tale, și am voit să curm, și am învins acea nebunie. Am rupt toate relațiunile... deja era sfârșitul... Imi părea rău văzând că provocasem o atât de mare pasiune, fără ami da seama, și când îmi dădui seama... Totuși dela plecarea ta totul se sfârșise.

— Juri? rosti el cu o înduioșare în suflet.

— Pe ce am mai sacru Gioni, jur pe mormântul lui — răcni Maria ridicându-se dreaptă.

— Il simt între noi Mario, și... nu pot trece peste el — spuse Paclea, uimit, lovit, și se ridică și el pe când Maria spunea cu durere. — Iți voi păstra totdeaunu cea mai scumpă amintire, însă ai dreptate... o simț și eu... poate a fost ceva prea adânc, iubirea nu s'ar mai putea reface, cu toate că 'n neființa ta — cum spuneai mai adineaori — credeam și eu în putința de-a urma înainte viața noastră de prietenie.

— Așa e Mario — totul s'a sfârșit. Simțim prin noi înșine că ne-ar fi o grea sarcină viața împreună, ori câtă bunăvoință ar fi din amân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

două părţile. Cu cât te văd, cu atât te simt mai streină... Am hotărât să-ţi trimit toate lucrurile... cine ştie... poate 'ţi vor alina suferinţa prin amintirile cari mă despart de ele.

— Gioni, nu fii atâta de neîndurat. Ţi-am jurat.. In casa noastră n'a călcat, decât o singură dată, ş'atunci... pentru a vorbi împreună. Dacă-ţi pare însă că e o crimă şi aceasta, poţi arde totul, sau dămi salonaşul. Cât despre celelalte sunt toate numai amintirea ta.

— Mario, am mai hotărât, să-ţi servesc o pensiune, pe care vei primi-o şi după moartea mea dela «Casa Oastei», unde-mi las toată averea. Rămas bun Mario. Dela tine 'mi întorc ochii iarăşi pe stindard.

Maria emoţionată, îi întinse mâna. — Iţi mulţumesc, însă fii sigur că tot ce faci pentru mine nu se va prelungi mult..

Gioni îi strâse mâna, fără a i-o săruta, şi dispăru.

Când se urcă în automobil, o lacrimă se sbătea în pleoapele lui ca la plecarea în război, acuma însă căzu fierbinte pe obraji. Paclea

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se grăbi să treacă batista, ce părea şi mai albă alături de obrazul ca ceara.

Maria rămasă singură, căzu ca zdrobită în fotoliu. O lovise neîndurat indiferenţa şi generozitatea lui. Până mai adineoarea, mai trăia cineva în trista ei viaţă, acum însă, toţi cei dragi erau morţi. Maria rămase în adâncă oboseală...

D-na Serea auzind plecarea automobilului, îi spuse D-nei Ştefani. Acum e momentul, trebue numai decât să schimbe felul vieţei, rămânând astfel, poate înebuni, — şi D-na Serea se îndrumă, şi ciocni la uşă. Nici un răspuns. Speriată deschise uşa repede, Maria abătută, stătea cu capul plecat.

— Mario dragă!...

— Maria — ridică fruntea — şi văzând'o pe D-na Serea — spuse: *Totul s'a sfârşit.*

D-na Serea o sărută pe frunte, se aşeză lângă ea, îi luă mâna ca de ghiaţă între ale ei. — Viaţa are multe faze prin care trece, totuşi nu numai iubirea ne ieste chemarea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dincolo, am vizita D-nei Ştefani, care pleacă să caute, nenorociţii bolnavi de holeră.

— Sărmanii — rosti Maria — şi după o scurtă tăcere, adause — Acum când nu mai am pe nimeni pe lume, şi de când port doi morţi cu mine, parcă aşi vrea să-mi petrec puţinele zile câte le voi mai avea, numai lângă acei ce sufăr. Da, voi să îngrijesc suferinţi mari, voi să-i îngrijesc pe toţi acei urgisiţi şi de soartă şi de oameni. Numai în ei îmi voi regăsi fiinţa. Merg şi eu, şi cât de repede, să trecem dicolo, să vorbesc însămi cu D-na Ştefani... Şi ridicându-se şopti — Suferinţa, lângă suferinzi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

X

Pacea se statornicise. Armatele începeau a se despride de graniţele Bulgariei, cari devenise centrul războiului, atacată fiind de toate popoarele din jur.

In urma oştirilor, rămâneau mii şi mii de eroi morţi pe câmpul de luptă; în faţa învingătorilor se deschidea tot mai întins orizontul ţărilor mărite.

Serbări strălucite se dădeau în toate porturile Greciei, în toate oraşele Serbiei, marea noastră aliată în gloria viitoare şi în amintirea trecutului. Pasici şi Ristici, nu părăsiră ţara înainte de a se duce la Curtea de Argeş la mormântul *Doamnei Despina* fiica lui Lazăr, voevod Sârbesc. Se ştie că datorită mărinimiei acestei Doamne, care-şi vându toate juvaerele,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

minunata Curte de Argeș fu isprăvită. Să sperăm că și 'n viitor, aceste două popoare se vor ajuta împreună, pentru a se rămuri iarăși în raze mari, din doi sâmburi puternici cum au ajuns acuma.

Grecii ca și Sârbii cucerise însă cu mari jertfe, cu mari vărsări de sânge. Singură România, cucerise fără a pierde nici o picătură din sângele ei. Totuși mureau cu sutele de holeră. In lungul lor drum ades cădeau înbolnăvindu-se năprasnic, dintre acei cari și încuibase vibrionul groasnicei epidemii.

Cei voinici călcau lungul drum pe jos, cei slabi erau duși cu trenurile către Dunăre, pe ale cărei maluri nu se mai aflau ca la plecare, tunuri și chesoane, ci se vedeau înșirate, câte etuve se găsise în țară, pentru a ușura astfel carantina la cinci zile.

Apele Dunărei se vălureau albastre, limpezite prin liniștea în care se odihneau, datorită podurilor noastre aruncate peste valurile ei, și cari opriră astfel trecerea vapoarelor.

Toți generalii cu Bogdan și Musteață de cari

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

s'a vorbit cu multă mândrie, cât şi Statul-Major se întorceau, cu armata în ţara pe care o mărise.

Printr'o singura mişcare, de tactică militară se distinse, şi aceasta fu, părăsirea poziţiei luate în faţa Sofiei, unde, dincolo de zidurile munţilor, bulgarii se strânsese furnicar, gata să atace armatele noastre, cari însă, pe nesimţite părăsiră Sofia şi răsăriră tocmai în drumul ce unea Sofia cu Filipopole. Bulgarii cari aşteptau între stânci, fură surprinşi de odată, prin încetarea comunicaţiei, ceia ce-i sili să se supuie, de oarece armata noastră le luase 100 care cu muniţii îndrumate înspre Sofia. Acest bagaj era menit pentru ai noştri, însă, l'au primit sub altă formă.

Multe amintiri vrednice de un popor civilizat, a lăsat armata noastră în urma ei; o singură amintire era tristă, amintirea celor pierduţi, cât şi acelor ce sufereau încă. Eroi încununaţi de spini.

Ajunşi la malul Dunărei, mulţi erau duşi în lazareturile dela Corabia, T. Măgurele, Zimnicea, de unde cei mai mulţi au scăpat cu viaţă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ceilalţi voinici se împărţeau iarăşi de pe unde venise. Dela Dunăre ei trecură numai pe sub arcuri de triumf, acoperiţi de flori, şi sărbătoriţi prin strigătele de *ura*. Ca în toate părţile şi în Bucureşti, soldaţii fură primiţi cu acelaş entuziasm, ca la plecare. Lumea era năsădită pe trotuare, balcoane, ferestre, împodobite cu stindarde, şi florile cădeau ploae pe capetele soldaţilor cari se plecau, le culegeau de sub paşii lor, şi înfigându-le în chipie, păşeau mândri printre uralele ce răsunau din depărtarea de unde veneau, şi până în depărtarea unde se duceau.

Printre privitori, vedeai câte unul ştergându-şi o lacrimă, şi gândul sbura departe, la cei rămaşi sub pământul Bulgariei, la cei cari zăceau în lazareturi.

— Ce zi de bucurie astăzi, pe lângă trista zi de eri — spunea un bătrân altui bătrân.

— Vorbeşti de înmormântarea lui Vlaicu? Ce rău îmi pare că nu am putut'o privi — zicea celalt —

— Ai pierdut mult. Ceva, care nu se mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

poate repeta. Carul plin de flori, urmat de altul pe care era aeroplanul sfărâmat, ear pe deasupra convoiului, un furnicar, sburau toate aeroplanele noastre, din cari cădea flori. Astfel a fost dus Vlaicu până la cimitir.

— Sărmanul.

Şi amândoi şterseră o lacrimă, pe când armata trecea mereu.

A doua zi pieţele erau iarăşi pline de soldaţi cari se prefăceau în ţărani; îşi lepădau crisalida, sburând ca fluturii spre lanurile înflorite, spre vechile lor locuinţi, unii întovărăşiţi de femeile lor, bătrânii lor, copii lor, ce le venise întru întâmpinare. Işi lăsau arma şi-şi luau în braţe copilaşii cu care se tot duceau sărutându-i, urmaţi de cârduri vesele văzându-i întorşi teferi. Ici colo câte o femeie mergea cu capul plecat, ştergând lacrime, după cel pentru care venise întru întâmpinare, însă care murise departe...

Alţi veneau pentru aşi relua caii pe care-i luase la rechiziţie, şi pe cari ducându-i de dârlog, îi desmierdau şi sărutau ca pe vechi prieteni.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Câte un câne credincios, sburda nebun alergând în faţa stăpânilor, sau a cailor.

Din depărtare lanurile întinse îşi lenăviau spicile de aur îndemnându-i la muncă. Colo fumega satul, cu sătenii ce ieşeau înainte. Femei în lacrimi se aruncau în braţele soţilor, copiilor, fraţilor, veniţi teferi. Altele nevăzându-i veniţi pe ai lor, ridicau braţele privind cerul, şi 'n hohote de plâns şi suspine, intrau pe la căminele lor. Peste tot strălucea lacrămi, cari de bucurie, cari de jeale.

După o bună odihnă, de cu zori, vitejii de eri se împrăştiau iarăşi prin lanurile întinse, muncind acum pentru roada ţărei lor, după ce mai sporise la întinderea ei.

Pretutindeni, viaţa îşi relua activitatea, atât la ţară cât şi la oraşe.

După trecerea întregei oştiri, acele trei poduri vremelnice cari tot timpul fusese stavile pentru trecerea vaselor, fură desfăcute tot de pontonieri, şi Dunărea, care se odihnise limpezindu-şi apele începea iarăşi viaţa ei de acti-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vitate. Vapoarele iarăşi începură a înota în limpezile valuri, cari de astă dată nu mai despart Deliormanul, ci, îl unesc cu vechea lui tulpină.

— SFÂRŞIT —

Bibl. Univ Cluj
Nr. 971 1922

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932